

Bilten Udruženja useljenika iz
bivše Jugoslavije u Izraelu

Godina 59
Broj 6 novembar/decembar
2011.

Broj strana: 36

HOJ POB 2705
61026 Tel Aviv
Telefoni: 0503 556 84
0503 556 842
E-mail: hitahdut@gmail.com

REDAKCIJA

Glavni urednik Milan Fogel
e-mail:
milan.fogel@gmail.com

Urednik hebrejske strane
Moše BenŠahar
bensha1@gmail.com

Članovi redakcije: Avraham
Atijas, Miriam Aviezer, Ivica
Čerešnješ, Višnja Kern i Dušan
Mihalek

POZIV ČITAOCIMA

Sudeći po vašim pismima i telefonskim pozivima izgleda da ste uglavnom zadovoljni sadržajem Mosta?

Međutim, kao urednik, moram reći da saradnja nije obostrana. Mi se trudimo, a vi se oglašujete o pozive na saradnju. Možda, ipak, ima nešto što biste želeli da podelite sa čitaocima Mosta, neka vest, neko sećanje iz dalje ili bliže prošlosti.

Neko mi je rekao da mu je nezgodno da piše, jer je prilično zaboravio jezik iz bivše Jugoslavije. Nemojte to da vas brine, sve će biti napisano onako kako treba!

Pišite, šaljite nam interesantne fotografije, za vas će uvek biti prostora u Mostu!

TRAŽI SE...

Molila bih Vas da u sljedećem broju Mosta objavite donje retke o traženju, što bi možda moglo dovesti do mogućnosti za predaju materijala Jad Vašemu za proglašenje Pravednika među narodima.

Unaprijed zahvaljujem, uz srdačne pozdrave, Julija Kosh, Zagreb

Traže se svi koji nešto znaju o spasavanju od progona u doba Holokausta putem **obitelji Borković**, kod Ozlja u Hrvatskoj i putem željezničke stanice Kamanje, na granici prema Sloveniji. Molimo javiti u Knjižnicu Židovske općine Zagreb, Palmotićeve 16, e-mail: jcz.library@gmail.com ili na telefon #385 1 4862753.

Zovem se Juval Kellner, molila bih podatke o mojoj baki **Lea – Emma Kobza**, rođena 1897. u Pančevu, otac se zvao Josef, prešla je u Segedin u Mađarskoj, gde se udala za **Ichaka – Artur Kellner**, rođen 1887. u Segedinu. Ukoliko imate nekih informacija molim vas obavestite me preko HOJ-a, e-mail: hitahdut@gmail.com

Umetnost sećanja jevrejski identitet u SFRJ

javlja Lili Papo

Pre izvesnog vremena HOJ-u se obratila Vedrana Madžar, filmski i tv producent iz Berlina, sa molbom da joj pomognemo oko realizacije njenog projekta pod nazivom " Umetnost sećanja-jevrejski identitet u SFRJ". Prihvatili smo molbu i ja sam preuzela na sebe da vodim korespondenciju sa njom. Posle samo par razmenjenih e-mailova, shvatila sam da se radi o jednoj veoma nadarenoj mladoj osobi, koja radi sa puno entuzijazma, ljubavi, topline i rodile su se obostrane simpatije što je dobar preduslov za kvalitetnu saradnju.

Projekat će se baviti analizom sećanja, odnosno pitanjem jevrejskog identiteta posle Holokausta u SFRJ u periodu odmah posle rata. Razmatraće veze između sećanja, identiteta, politike, ideologije i migracije u kontekstu socijalističke države. U timu su Vedrana Madžar, režiser i producent, Nataša Tepavčević, akademski slikar i prof.Dr.Michael Feher, Univerziteta za umetnost u Berlinu, a institucija koja sprovodi projekat je Institut za umetnost u kontekstu iz Berlina, koji je ogranak Univerziteta za umetnost.

Verujem da će tema projekta interesovati naše članove, a verovatno i ostale. Projekat-izložba, biće prikazana u Beogradu, Sarajevu, Zagrebu, Berlinu i Izraelu i nadam se i na Bejahadu, gde god on bude održan.

**DRAGI ČITAOCI,
SREĆAN PRAZNIK HANUKA, KAO I SVI
NASTUPAJUĆI PRAZNICI KOJI ĆE NAM
ULEPŠATI ŽIVOT OVIH DANA— REDAKCIJA MOSTA**

7 MILIJARDI STANOVNIKA

nastavak sa prve strane

U Hong Kongu, primera radi, na 1.000 žena rodi se 547 kćerki. Ukoliko se ništa ne promeni, tih 547 kćerki rodiće samo 299 svojih kćerki, i tako dalje. Sa takvim trendom, biće potrebno 25 generacija da populacija ovog grada spadne sa 3.75 miliona na samo jednog čoveka. Uzevši u obzir da u Hong Kongu žena u proseku rađa dete u trideset i prvoj godini, poslednja žena će se tamo roditi 2798. godine.

Kineska politika jednog deteta po porodici sprečila je rađanje najmanje pola milijarde novorođenčadi, ali se i pretvorila u demografsku tempiranu bombu, jer stanovništvo sve više stari, nagomilavajući ogromne ekonomske i socijalne probleme. Kada je broj stanovnika u svetu prešao cifru od sedam milijardi, prenaprežući svetske resurse, Kina je mogla da se pohvali kako je smanjila stopu rasta na 1,5 dete, od kada je uvedena nova politika planiranja porodice 1979. godine. Bez rigorozne kontrole rađanja, koja u takvom obliku nije poznata ni u jednoj drugoj zemlji u svetu, svetski najmnogoljudnija država bi danas sigurno imala nekoliko stotina miliona usta više za hranjenje, od postojećih 1,34 milijarde. Međutim, posle tri decenije demografi, sociolozi i ekonomisti upozoravaju na krizu koja se nazire jer Kina postaje jedina zemlja u razvoju u svetu koja će biti suočena s problemom da će pre ostariti nego što će se obogatiti.

U visoko razvijenim zemljama Evrope situacija nije ništa bolja. Godinama unazad beleži se veliki pad nataliteta.

U Izraelu je situacija sasvim drugačija i teško je praviti poređenja. Prvo zato što deo stanovništva, pre svega ortodoksni vernici, udružuju se u male grupe sa nazivom, na primer, „Osmoro dece“, „Desetoro dece“, što govori o cilju koliko dece treba da rodi jedna žena (naravno, sa istim mužem!). Kod ortodoksnih Aškenaza natalitet je ranijih godina bio izuzetno visok, 8,51 dete po ženi, dok je kod ortodoksnih sefarda taj broj bio nešto manji, 6,57 dece po ženi. Ukupan natalitet u 2010. godini je u Izraelu bio 3,03 deteta po jednoj ženi. Međutim, kod Jevreja je nešto manji, 2,97, ali i ta cifra je bila pravi bum u odnosu na prethodne godine, jer nikada u nacionalnoj istoriji modernog Izraela nije zabeležen toliki rast nataliteta. Kod muslimana je natalitet bio 3,75, što je pad u odnosu na prethodne godine kada je dostizao i cifru od 4,57 deteta po jednoj ženi. U svakom slučaju, možemo konstatovati da „bela kuga“ ne preči izraelskoj državi.

REČ UREDNIKA

ZAKON O KLEVETI

nastavak sa prve strane

Druga grupa ističe da je zakon pre svega namenjen zaštiti tajkuna i sprečavanju da se otkriju njihove malverzacije. U prilog toj tezi ističe se da zakonom nije predviđeno dokazivanje nastale štete od strane oštećenog ukoliko smatra da je oklevetan. To je možda najproblematičniji deo zakona, iako nijedan sud, sigurno, neće donositi presude samo na osnovu rekla-kazala.

Jedan deo učesnika u širokoj raspravi izražava bojazan da su izmene zakona predložene pre svega zbog straha od socijalnih nemira. Poučeni iskustvom iz okruženja, tvrde protivnici zakona, vlast kontrolom internet medija želi da onemogući takve aktivnosti.

Za i protiv ima puno, ali je koincidencija da su u isto vreme predložene promene zakona o izboru sudija Vrhovnog suda. Protivnici, i jednog i drugog zakona, tvrde da će Vrhovni sud, ukoliko se predlog usvoji, definitivno izgubiti svoju nezavisnost, koja je do sada bila na visokom nivou. Godinama smo svedoci da zakon, odnosno njegovo sprovođenje, ne pravi razliku među okrivljenima, bez obzira da li je u pitanju običan čovek, predsednik države, ministar, bogataš ili siromašan čovek. Ukoliko bi se usvojile promene zakona, političari bi od sad vodili glavnu reč, čemu se već godinama (uspešno) suprotstavlja stručna javnost i izabrane sudije u Vrhovnom sudu.

Da ne bude zabune, sigurno ne odobravamo uvredljive nastupe pojedinaca u javnom životu, pogotovo kada se radi o državi. Ali, moram ipak da postavim pitanje, šta je država do sada uradila, u okviru svojih mogućnosti, da spreči klevetanje, ili osporavanje države, kao što to čine, na primer, pojedini verski velikodostojnici ili čak i profesori univerziteta. Izgleda da za njih i dalje neće važiti nijedan zakon koji će ih sprečiti da kleveću državu, bez koje ne bi imali opstanka.

PROTESTI U TEL AVIVU

AFP

Hiljade demonstranata na ulicama Tel Aviva. Organizatori ističu da demonstriraju protiv "nedavnog talasa antidemokratskih zakona", a demonstranti su nosili transparente sa natpisima "Desnica nas neće učutkati" i "Nema prava, nema problema". Mnogi od njih su simbolično zatvorili usta trakama.

LIMUD KEŠET NA JAHORINI

Piše Nenad Fogel

Britanska jevrejska zajednica već 31 godinu tradicionalno održava konferenciju pod nazivom Limud Kešet. Konferencija se održava jednom godišnje u više zemalja Evrope – Švedska, Francuska, Izrael, Švajcarska, Nemačka, Mađarska, Litvanija... Pre pet godina ponuđen je okvirni program susreta jevrejskim zajednicama ex Jugoslavije. Ideja je prihvaćena, a organizatori su sačinili programe prema specifičnim uslovima u bivšim Yu republikama, kojima bi trebalo da se zadovolje interesovanja svih generacija u oblasti kulture, judaizma, a i koenzistenciji sa drugim konfesijama, istorije i savremenog trenutka, umetnička radionica i dr.

Novembra meseca ove godine je održana 5. Konferencija Limud Kešet ex Yu na Jahorini. Na produženom vikendu sastali su se Jevreji i njihovi prijatelji iz svih jevrejskih zajednica bivše Jugoslavije. Nažalost, ne baš svih. Na samom početku je bilo jasno da je reč o jevrejskom skupu, jer samo Jevreji/Židovi mogu biti toliko nejedinstveni, to je već u jevrejskoj tradiciji, a uz to da to i javno pokažu. Predsednik Koordinacije židovskih općina u Republici Hrvatskoj, dr. Ognjen Kraus, obavestio je organizatore Limud Kešeta da je na sastanku KŽO RH, zbog sličnog poziva upućenog "suparničkoj" jevrejskoj zajednici Bet Israel, takođe iz Zagreba, donet zaključak da „predsjednici i članovi uprava židovskih općina u RH neće sudjelovati na ovogodišnjoj konferenciji u statusu službenih osoba, a o sudjelovanju u svojstvu fizičkih osoba odluku će donijeti sami“. Tako je i bilo. Ana Lebl je došla iz Splita, u statusu „fizičkog lica“, u pratnji još tridesetak gostiju iz Splita. Koliko god bili spremni da razumemo lične i službene razloge predsednika dr Ognjena Krausa i rukovodstva Židovske općine Zagreb, možda ne bismo trebali da lokalne razmirice podižemo na regionalnu razinu. Radi čitalaca Mosta moramo ipak reći o čemu se radi. Bet Israel se obratio nadležnom sudu u Republici Hrvatskoj sa zahtevom da se iz registra vjerskih zajednica briše Židovska općina Zagreb. „...To je bio bespredmetno loš, katastrofalan potez, bez opravdanja, ali mislimo da je metodologija... neprimjerena nama Jevrejima, a najmanje da ju je poželjno usmjeriti prema svejevrejskoj konferenciji i skupu porodica i prijatelja, kakav je Limud Kešet ex Yu“, napisao je u odgovoru Boris Kožemjakin, predsednik Jevrejske općine Sarajevo.

Nismo pisali o ovome zato što nam je namera da budemo sudije, već zato što je to bio deo susreta. Srećom, dobru atmosferu nije bilo lako pokvariti. Organizatori su nam, između ostalog, obezbedili posetu pećini Orlovača. Nažalost, u istom terminu kada su održana i tri (slabo posećena, jer su učesnici otišli na izlet) predavanja, a među njima i predstavljanje knjige o pravednicima iz Srbije. Zato je na istoimenoj izložbi, koju je otvorio Boris Kožemjakin, predsednik JO Sarajevo, bilo prisutno oko 350 gostiju.

Primereno mestu održavanja Konferencije imali smo prilike da dosta saznamo i o sefardskim Jevrejima u islamskom okruženju Balkana za vreme turske hegemonije, kao i o aškenaskim sinagogama u Istnabulu. Ne možemo vam preneti celokupni program Limuda Kešeta, ali bilo je toliko predavanja da je sigurno svako mogao da pronađe nešto iz domena svog interesovanja. Naravno, bilo je i muzike, pesme i druženja, što dodatno ulepšava svaki susret.

Gosti iz Srbije su pokušali da na Jahorini organizuju formalno-neformalni sastanak, koji je pokazao da ni mi u Srbiji nismo daleko od situacije koja godinama muči jevrejsku zajednicu Hrvatske. Ni prisustvo Roberta Djerasiya iz JDC-a nije pomoglo da se držimo nekog pristojnog odnosa između očito podeljenih mišljenja o događajima u JO Beograd, Savezu i odnosima sa JOINT-om, ali to je tema za neku drugu priliku.

Robert Djerasi – JOINT je uvek spreman da podrži manifestacije zajedništva

Sve u svemu, prijatelji iz Sarajeva su u potpunosti opravdali poverenje kada su dobili organizaciju ovog susreta. Da ne zaboravimo i najvažnije. Moramo da pohvalimo neverovatne kuvare hotela. Oni sa manje „karaktera“ otišli su, kao što na zatvaranju Konferencije reče Ana Lebl, sa pet kilograma viška.

POČASNI PREDSEDNIK SAVEZA JEVREJSKIH OPŠTINA SRBIJE ALEKSANDAR NEĆAK

Pitanja postavio Milan Fogel, urednik Mosta

Nedavno je Aleksandar Nećak odustao od kandidature za još jedan mandat na mestu predsednika Saveza Jevrejskih opština Srbije. Na izborima se pojavio samo jedan kandidat, dr Ruben Fuks, lekar, i on je izabran. Zamolili smo Aleksandra Nećaka za ovaj razgovor, ne zato što ne želimo da intervjuišemo novog predsednika, nego zato što je red da mu damo, kao i svakoj novoj vladi, bar „100 dana“ da dublje sagleda problematiku Saveza. Verujemo da bi i sada novi predsednik imao šta da kaže, ali smo zbog povećanog interesovanja naših čitalaca, po određenim pitanjima, odlučili da se, ipak, prvo obratimo „starom“, jer je u pitanju problematika sa kojom se godinama uspešno bavio.

A.N. – Aleksandar Nećak. Kratka napomena u vezi sa uvodnim tekstom. Radi pojašnjenja nisam odustao, jer se nisam ni kandidovao.

Pre više od godinu dana, prilikom mojih poseta jevrejskim opštinama, upoznao sam ih sa mojom odlukom da se ne kandidujem za još jedan mandat za predsednika. Posle toga, na više sednica Izvršnog odbora Saveza obrazlagao sam razloge zbog kojih nisam želeo da se ponovo kandidujem.

Pitanje: Restitucija – povrat imovine pojedincima i imovine koja nema naslednika. Dokle se stiglo?

A.N. Po mom mišljenju stigli smo do rešenja prihvatljivog za jevrejsku zajednicu. Posle intervjua koji sam dao za nedeljnik AKTER (broj 102 od 19. septembra 2011.), u tekstu pod naslovom „Gospodine Đeliću, Jevreji će u vašem nacrtu prepoznati nacističke zakone“ koji je hrabro potpisala novinarka Ljudmila Stojković, a u vezi sa rezultatima našeg razgovora sa potpredsednikom vlade Republike Srbije, gospodinom Božidarom Đelićem, usledio je poziv iz kabineta gospodina Đelića kojim je zatražen novi razgovor. Rezultatima prethodnog razgovora nismo bili, niti smo mogli biti zadovoljni. Nije nam ponuđeno ništa.

Prihvatio sam novi razgovor i da ne ulazim u detalje, razgovor je bio vođen u duhu razumevanja i obostrane želje da se nađe prihvatljivo rešenje po pitanju povraćaja oduzete jevrejske imovine, kao i imovine bez naslednika. Dakle, dana 19. oktobra, razgovarao sam sa potpredsednikom vlade Republike Srbije, Božidarom Đelićem. Ovoga puta gospodin Đelić je prihvatio da se, od **dela** oduzete jevrejske imovine bez naslednika, formira fond od čijih bi prihoda bio finansiran život i rad naše zajednice. Fondom bi upravljao I.O. Saveza JOS. Fond bi morao da obezbedi sredstva, za naše potrebe, na godišnjem nivou, a da bi pokazali koliko sredstava nam je potrebno, neophodno je da Savez dostavi u što kraćem roku gospodinu Đeliću pregled godišnjih troškova.

Formiranje fonda bilo bi regulisano **posebnim zakonom** do kraja ove (2011.) godine. Uspeli smo, ali samo delimično. Uspeli smo da ublažimo posledice aktivnosti WJRO, JDC i nekih naših članova. Prvobitno su svi naši zahtevi bili odbijeni, a imovinom bi upravljala jevrejska organizacija van Srbije.

Postigli smo, a to se nije desilo ni u jednoj zemlji do sada, da dobijemo javnu podršku svih crkava i verskih zajednica za naše opravdane i razumne zahteve u vezi sa restitucijom.

Razgovori sa bitnim parlamentarnim strankama, sa njihovim liderima, predsednicima poslaničkih klubova, nekada sa čitavim delegacijama i njihovo pravedno i razumno istupanje u Skupštini rezultirali su:

Povlačenjem iz skupštinske rasprave, Zakona o vraćanju imovine crkvama i verskim zajednicama, sačuvali smo bitan činilac toga Zakona, **naturalnu supstituciju**. Takođe smo time omogućili da zahtevamo od Ustavnog suda da se i u novom Zakonu o povraćaju oduzete imovine i obeštećenju, ugradi ista odrednica pozivajući se na pravnu normu da jednom stečena prava ne mogu biti umanjivana.

U novi Zakon (Član 1.) je unet naš zahtev da se imovina oduzeta tokom Holokausta po ovom zakonu mora vratiti vlasnicima ili njihovim zakonskim naslednicima.

Uspeli smo da se od predloga formulisanog, da se prodajom jevrejske imovine bez naslednika podigne memorijalni centar, odustane i da u novom Zakonu u članu 5. stoji: **Otklanjanje posledica oduzimanja imovine žrtvama Holokausta i drugim žrtvama fašizma na teritoriji Republike Srbije, koje nemaju živih naslednika, urediće se posebnim zakonom.**

U ovom Zakonu u članu 5. takođe stoji da **pravo na vraćanje imovine ima i zadužbina kojoj je oduzeta imovina, odnosno njen pravni sledbenik.**

Da zaključim:

Neophodno je odmah postupiti po zahtevu gospodina Đelića i dostaviti pregled godišnjih troškova potrebnih za normalan život i rad jevrejske zajednice u Srbiji.

Jevreji koji su se iselili u Izrael u periodu 1948 – 1953. koliko sutra treba da podnesu zahteve za povraćaj njihove imovine, koja im je oduzeta ili koje su se morali odreći prilikom iseljavanja. Imena Zakonskih akata po kojima im je oduzeta imovina kao i detaljna objašnjenja u vezi sa tim prosledio sam gospodinu Rafi Franku kao i nekolicini drugih Jevreja koji su se iselili. Mislim da je potrebno stupiti u kontakt sa ambasadorom Izraela u Beogradu, koja bi trebala da štiti interese iseljenika iz Srbije, sada građana Izraela.

Pitanje: Balkanski region (Zapadni Balkan, Jugoistočna Evropa) je novi termin koji se koristi umesto istrošene Jugoslavije. Političko povezivanje sporo napreduje, ekonomija ide krupnijim koracima. Šta su Jevreji uradili po tom pitanju?

A.N. Savez jevrejskih opština Srbije je prepoznao važnost povezivanja, bliske bratske saradnje između jevrejskih zajednica sa prostora ex Jugoslavije kao i sa ostalim jevrejskim zajednicama iz regiona. Po mom projektu pod imenom MIŠPAHA u Subotici je 21. September, 2008. (21. Elul, 5768.) održan skup svih zajednica sa prostora ex Jugoslavije, kao i malih opština iz južne Mađarske itd. Ovaj skup je usvojio Deklaraciju o formiranju stalne konferencije o saradnji jevrejskih zajednica jugoistočne Evrope. Dakle, pre političkih struktura i pre većinskih naroda u čijem okruženju živimo, mi smo prepoznali potrebu povezivanja i realizovali je. Pokrenuli smo zajedničko glasilo, uspešno smo saradivali na uređenju našeg groblja u Đakovu, održali smo zajednički skup ženskih sekcija iz regiona itd.

Pitanje: Svedoci smo da se u Hrvatskoj podelila jevrejska zajednica. Čitali smo u nekim jevrejskim medijima da su učesnici sukoba u JO Beograd najavili da takva mogućnost postoji i u jevrejskoj zajednici Srbije. Kakav je vaš stav po ovom pitanju?

A.N. Naravno podela židovske zajednice u Zagrebu bolno je odjeknula i uticala je na sve zajednice sa ovih prostora. Mi smo pokušali da izmirimo našu braću, ali ti naponi nisu dali pozitivne rezultate. Razlog neuspeha nije bio uzrok njihove podele, nego događanja i aktivnosti koje su usledile posle podele i koje su postale nepremostive. Ipak verujem da će neka nova mlada generacija prevazići podelu koja nikuda ne vodi i nikom dobra ne donosi.

Ja sam protiv svih podela unutar jevrejskih zajednica. One vode nestanku naših, inače malih, zajednica. Da budem potpuno jasan. Nemam ništa protiv dve ili više opština u jednom gradu ako one saraduju i rade pod istim krovom i tako doprinose bogatstvu ideja i kvaliteta jevrejskog života. Međutim, podele koje vode nejedinstvu i sukobima najoštrije osuđujem.

Poslednji izbori u jevrejskoj opštini Beograd pokazali su da je podela duboka i masovna, a da je razlika u broju glasova jedne i druge grupacije mala. To znači da bi se moralo voditi računa i o konstruktivnim predlozima predstavnika (u veću JOB) grupe koja je „izgubila“ na izborima. Ukoliko njihovi konstruktivni predlozi i naponi budu ignorisani, verujem da će doći do podele. Naravno da bi se ta podela odrazila i na I.O. Saveza, kao i na celu jevrejsku zajednicu u Srbiji. Podela u Beogradu je stara oko petnaest godina i mislim da nije nikada ponuđen iskren program prevazilaženja takozvanog beogradskog problema.

Danas, zbog događanja koji su projektovani van zajednice, i koji ništa dobro neće doneti ni jevrejskoj opštini Beograd ni jevrejskoj zajednici u Srbiji, ne budu li na vreme prepoznati i zaustavljeni dovešće do podele. Pojedinci van zajednice, ali i neki unutar zajednice svoje interese stavljaju iznad interesa zajednice. Biću najsrećniji ako me događaji budu demantovali.

Pitanje: Neki sociolozi Evrope su najavili da je 21. vek, vek religije, ili, u nedostatku odgovarajuće ideologije, povratka religiji. Prateći informativna

glasila u Srbiji, očigledno je da ima problema. S jedne strane neke opštine su se samo formalno izjasnile kao verske zajednice, drugačije ne bi mogle da budu registrovane ili ne bi mogle da računaju na neke dotacije države, a s druge strane, manjina je prihvatila religiozne programe koji su ponuđeni. Postavlja se i pitanje vrhovnog rabina. Sve češće čitamo da se u nekim opštinama (Novi Sad, Subotica...) pojavljuju rabini za koje ne znamo gde su registrovani i po kom osnovu vrše versku službu u Srbiji. Kakav je vaš stav po ovim pitanjima?

A.N. Poznato je da su se Jevreji u XIX veku okupljali u sinagogama, da su se u XX veku pretežno okupljali u jevrejskim opštinama, a u XXI veku??? Nedavno sam na jednom skupu iznosio svoje viđenje da su svi postojeći društveni sistemi potrošeni. Da nijedan novi „izam“ ili makar ideja o novom društvenom sistemu nije na pomolu. U takvim uslovima ljudi se okreću „veri“. Napisao sam veri pod navodnicima, jer većina tih ljudi nisu vernici u bilo kom smislu te reči. Oni su samo prihvatili oslonac koji im je jedini ponuđen. I da bi danas uopšte govorili o veri morali bi veoma precizno definisati o čemu govorimo. Vera je pojam koji ima mnogo značenja, pa čak i nekompatibilnih objašnjenja. Ali prihvatam da govorimo o našoj tradiciji.

Savez jevrejski opština Srbije registrovan je kao etničko verska zajednica. To omogućava da i „nereligiozni“ Jevreji mogu biti članovi naše zajednice. Ovde bi rekli: umiljato jagnje dve ovce sisa. Međutim nije tako. Ovakvo opredeljenje je izabrano posle Drugog svetskog rata, kada je malobrojna preživela zajednica jedino tako mogla da okupi sve ili većinu Jevreja.

Danas se verski život Jevreja u Srbiji odvija u Subotici i Beogradu. Osim rabina Saveza jevrejskih opština Srbije Isaka Asiela, u Beogradu živi i radi rabi Jošua Kaminecki koji deluje u okviru Shabad Serbia. Subotičani često pozivaju rabina iz Mađarske ili rabina Kamineckog.

Kada sam se 2007. kandidovao za funkciju predsednika Saveza jevrejskih opština Srbije predložio sam program za naredni mandat u kome je uvodni pasus glasio:

„U narednom mandatu moji naponi i aktivnosti ce biti usmerene u tri osnovna, paralelna pravca“

Jedan od tri pomenuta pravca je bio postizanje jedinstva forme i sadržine.

Tada sam rekao da mi u svojim nazivima nosimo ime **jevrejska** (jevrejska opština, jevrejska zajednica, pa i Savez jevrejskih itd.), to je forma. Naš zivot u zajednici, a to je sadržina, nije dovoljno jevrejski. Znači da moramo da uložimo napore kako bi Jevrejska zajednica Srbije postala JEVREJSKA, a to je značilo očuvanje naše tradicije, poštovanje i održavanje praznika, isticanje vrednosti jevrejskog načina života. Dakle nikakva ortodoksija, ali Jom Kipur je Jom Kipur i tu ne može biti polemike.

Ovaj program su prihvatile sve jevrejske opštine, nije bilo ni jedne koja je bila protiv. U 2010. i 2011. godini

neke jevrejske opštine odustaju od prihvaćenog programa i smatraju da mogu da se zovu jevrejske opštine, a da se ne razlikuju od udruženja građana. To neprihvatanje pripadnosti najbolje se manifestuje u popisu stanovništva. Broj članova koji prijavljuju jevrejske opštine prelazi 3 500, a po popisu nas je bilo 1158?

Aleksandar Saša Nećak na konferenciji u Jerusalimu

Takvo ponašanje me je nateralo da na jednom od skupova iznesem svoj stav koji je glasilo ovako:

„Oni koji ne osećaju potrebu, ili nemaju snage da održe zavet, ili nisu u stanju da žive jevrejski život, oni bi da se pozivaju na jevrejsku tradiciju, kada im to odgovara. Oni bi da tumače tradiciju, kako znaju i umeju, prema ličnim potrebama. Za njih nije dovoljan izbor među ortodoksnim, neološkim, reformskim, ultraortodoksnim, konzervativnim jevrejskim zajednicama, oni bi da budu neki novi „sekularni“ jevrejski narod i da se razlikuje od Jevreja po tome što su odbacili judaizam. Dobro, to ih razlikuje od Jevreja, ali ne znaju da objasne šta ih razlikuje od drugih naroda. Ko su oni? Koje oni praznike imaju, ako ne prihvataju jevrejske, koje običaje poštuju ako ne naše, koju tradiciju neguju ako su odbacili judaizam.

Jevrejski običaji neizbežno zadiru u oblast religije jer je religija kod Jevreja, ne samo verovanje već i način života.

Mnogi ne razlikuju Sohnut od Sukota, da ne navodim neke drastičnije primere, bilo ih je.

Naravno da je asimilacija na delu i naravno da se mnogi Jevreji deklariraju kao Srbi ili čak pravoslavci. To jeste njihovo pravo, ali, da li imaju pravo da budu istovremeno i članovi jevrejskih opština i njihovi rukovodioci?

Ne želim nikog da povredim. Svako od nas ima pravo da bude ili da ne bude Jevrejin. To je lični izbor i veoma teška odluka.

Pitanje:Imate li vi neko pitanje koje biste sebi postavili?

A.N. Da, da li sam dovoljno uradio tokom mog mandata?

Ostvareni su značajni projekti. Obezbedio sam sredstva i izdali smo Zbornik 9, objavili smo Spomenicu dr. Lavoslava Kadelburga, Spomenicu Saveza jevrejskih opština Srbije, povodom 90 godina postojanja Saveza, Publikaciju Jevrejski istorijski muzej u Beogradu, nastavili sa izdavanjem knjiga „Mi smo preživeli“. Izdali smo nekoliko kataloga Jevrejskog istorijskog muzeja. Organizovane su zapažene izložbe Dokumenta filatelističke judaice, zatim Savez jevrejskih opština 1919 – 2009 (od Krajevine Srba, Hrvata i Slovenaca do Republike Srbije), izložbu Ištvana Baša u atrijumu Biblioteke grada, o subotičkim Jevrejima, izložba crteža dečaka Gevea, preživelog logoraša iz Aušvica, danas građanina Izraela. Održan je veći broj promocija knjiga, okruglih stolava i sličnih manifestacija u raznim gradovima Srbije. Posebno treba istaći okrugli sto sa profesorom Knigeo u Šumaricama u Kragujevcu. Održao sam nekoliko predavanja na Univerzitetu

u Kragujevcu, Beogradu, na seminaru „Holokaust u nastavi istorije“ u Novom Sadu (nije bio u organizaciji JONS), dvoiposatno predavanje studentima iz Srbije i Nemačke na Starom sajmištu, obratio sam se na skupu u Nišu pod nazivom „Neprolazna i trajna vrednost Milanskog edikta“. Ovaj skup je pripremi skup pred veliki međunarodni događaj obeležavanja 1 700 godina Milanskog edikta, koji će se održati u Nišu 2013. godine. Preostalo je da se uz pomoć Saveza JOS izda.(za nas veoma važan projekat) „Priručnik o Holokaustu za osnovno i srednje obrazovanje u Republici Srbiji“, knjiga koju su priredili Folkhard Knige i Norbert Fraj, „Podsećanje na zločine, rasprava o genocidu i ubistvu naroda“. Knjiga je publikovana u Nemačkoj u izdavačkoj kući Verlag C.H. Beck oHG, Muenchen 2002. godine i u nemačkoj stručnoj i kulturnoj javnosti smatra se kapitalnim delom savremene literature. Ovu knjigu preveli su Andrej i Ivan Ivanji, a izdavač je Platoneum iz Novog Sada. Knjiga je rezultat dobre saradnje Goete instituta, Saveza jevrejskih opština Srbije i Platoneuma.

Ostvarena je dobra saradnja sa Goete institutom u Beogradu, Austrijskim kulturnim forumom, mnogim jevrejskim organizacijama u svetu, NGO kao i sa ministarstvima, organizacijama i institucijama u zemlji. Privedeno je kraju značajno delo pod radnim naslovom „Znameniti Jevreji Srbije“ za koje je obrađeno preko 350 (tristotinepedeset) biografija.

Delo o Jevrejima koji su u raznim oblastima i raznim vremenima ostavili značajan trag u istoriji Srbije.

Snimljeno je nekoliko filmova, kao što su Jevrejska groblja u Beogradu, Beogradske sinagoge, 90 godina Saveza JOS, Jevrejski istorijski muzej i održane su promocije istih, a u pripremi su još dva filma.

Postavljen je *Web site* Saveza JOS, a sajt Jevrejskog istorijskog muzeja je osavremenjen. Oba sajta su dobro posećena, što nam je i bila želja.

Promenili smo ime, izgled i sadržaj našeg Biltena. Jevrejski pregled, kako se ponovo naše glasilo zove, stampa se u punom koloru. Želja mi je da Jevrejski pregled prvenstveno neguje jevrejsku tematiku. Međutim, uređivačku politiku vodi Izvršni odbor Saveza, a po želji jednog broja članova Izvršnog odbora ja čak i ne pišem za Jevrejski pregled, pa nemogu ni da utičem značajnije na uređivačku politiku.

Za novi izgled i sadržaj Jevrejskog pregleda dobili smo i negativne kritike, isključivo od članova naše zajednice, ali neuporedivo više pohvala i čestitki, od ljudi van zajednice, koji su po pravilu strukom vezani za ovu vrstu delatnosti.

Moja je prioriteta obaveza bila, da stvorim uslove da Jevrejski istorijski muzej pokaže svu lepotu svojih vrednih kolekcija i svu važnost svoje arhivske gradje. Zaposleni u muzeju su spremno, čini mi se i sa zadovoljstvom prihvatili pružene mogućnosti i postigli maksimalne rezultate u datim okolnostima. Veoma sam zadovoljan što sam uspeo da se arhiva (koja obuhvata period od 1873. do 1945. godine i sadrži oko 200.000 dokumenata)

vрати u Jevrejski istorijski muzej gde jedino i pripada.

Svoju obavezu u skladu sa beleškom iz Bazela načinjenom 2005, a u vezi sa vraćanjem matičnih knjiga Jevrejskoj zajednici u Skoplju, kao i izrada kopija arhivske dokumentacije Židovske općine u Virovitici smo izvršili i sačuvali svoje prijatelje i svoj obraz.

HOLOKAUST MEMORIJAL CENTAR na Starom sajmištu, za mene je projekat najvišeg prioriteta, naš dug prema nevinim žrtvama Holokausta ali i naša obaveza prema generacijama koje dolaze. Posle višegodišnjih napora, obavljenih detaljnih razgovora sa svim relevantnim činiocima u Srbiji, uključujući i predsednika Republike, sve resorne ministre, pretstavnike Skupštine grada, Zavoda za zaštitu spomenika kulture, većeg broja NGO i fondacija u zemlji i inostranstvu, kao i mojih istupanja na međunarodnim skupovima u više evropskih zemalja i u Sjedinjenim državama, odlučili smo da u prvoj nedelji maja 2012. organizujemo međunarodni višednevni okrugli sto o Starom sajmištu. Za ovaj skup svoje učešće prijavilo je ili prihvatilo je desetina veoma značajnih istoričara, istraživača, sociologa, pisaca iz sveta i više aktuelnih političara iz Srbije i Nemačke. Na kraju skupa biće objavljen zbornik radova sa ovog okruglog stola. Verujem da će ovaj skup i zaključci ovog skupa promeniti autističan stav u vezi sa ovim civilizacijskim dugom Srbije prema nevinim žrtvama – građanima Srbije.

SRBIJA U ITF

International Task Force

Beograd, 2. decembar 2011. godine – Ministarstvo rada i socijalne politike Vlade Republike Srbije saopštilo je danas da je na plenarnom zasedanju Radne grupe za međunarodnu saradnju u oblasti obrazovanja, sećanja i istraživanja holokausta, koje je juče održano u Hagu, Srbija jednoglasno primljena u punopravno članstvo ove međunarodne organizacije.

Srbija je nakon što je 2006. godine izrazila zvaničan interes da postane član ove međunarodne organizacije i na taj način stekla status države posmatrača prošla kroz složenu proceduru koja je rezultirala statusom pridruženog člana, u decembru 2009. godine.

Tokom prethodne dve godine, poseban tim sačinjen od predstavnika Vlade, Saveza jevrejskih opština Srbije, stručnjaka i civilnog društva inicirao je i realizovao čitav niz projekata koji su rezultirali današnjom jednoglasnom odlukom 30 država da Srbija ispunjava sve uslove za sticanje statusa punopravnog člana.

I ONI SU DALI SVOJ DOPRINOS - s leva na desno: Aleksandar Nećak, predsednik SJOS, Milan Fogel, pisac i urednik Mosta, Prof dr Milan Ristović, Univerzitet u Beogradu, dr Milan Koljanin, član radne grupe ITF, Slađana Prica, ambasador u MSP, Nenad Fogel, predsednik i urednik izdanja JO Zemun, Yossef Levy, ambasador Izraela u Beogradu

Odajući priznanje Republici Srbiji, predsedavajući ovoj međunarodnoj organizaciji, holandski diplomata Karel de Ber, kao i šefovi nacionalnih delegacija, ukazali su na brojne rezultate postignute u Srbiji prethodnih godina u oblasti obrazovanja, sećanja i istraživanja holokausta.

Posebnu podršku našoj zemlji pružili su Izrael i Sjedinjene Američke Države, kao zemlje mentori.

Delegaciju Srbije na ovom plenarnom zasedanju predvodila je ambasador Slađana Prica. Srpski tim svih ovih godina činili su predstavnici ministarstava rada i socijalne politike, prosvete i nauke, omladine i sporta, kulture, informisanja i informacionog društva, spoljnih poslova, kao i članovi

Saveza jevrejskih opština Srbije, stručnjaci i civilno društvo.

Posebno priznanje Republici Srbiji odali su i predstavnici brojnih institucija poput Memorijalnog centra "Jad Vašem" (Jerusalim), Muzeja holokausta (Vašington), Državnog muzeja "Aušvic-Birkenau" (Aušvic, Poljska), Fondacije Ane Frank (Amsterdam), Memorijala holokausta (Pariz, Francuska) i drugi.

Radnu grupu za međunarodnu saradnju u oblasti obrazovanja, sećanja i istraživanja holokausta čine **Izrael**, Sjedinjene Američke Države, Norveška, Švedska, Finska, Danska, Velika Britanija, Irska, Holandija, Belgija, Luksemburg, Nemačka, Francuska, Švajcarska, Španija, Portugal, Italija, Austrija, Mađarska, Češka, Slovačka, Poljska, Rumunija, Grčka, **Slovenija**, Letonija, Estonija, Litvanija, Argentina, Kanada i **Hrvatska**.

DRUŠTVO I ANTISEMITIZAM

Dr Melita Švob:

STARI ANTISEMITIZAM U NOVIM OBLICIMA

HA- KOL, ZAGREB

Slušamo gotovo svaki dan o nekom novom antisemitskom incidentu na mjestu i u vrijeme kada to više nismo očekivali i nakon što smo, mi koji smo preživjeli Holokaust, vjerovali da je nestao iz Evrope.

Vjerovali smo da je strahota Holokausta dovoljan podsjetnik, da je dovoljno da imamo Dan sećanja na Holokaust, edukaciju o Holokaustu, muzeje, arhive i publikacije, konferencije i deklaracije, ali očito je da njegovanje uspomene na Holokaust ne može biti dovoljno za borbu protiv antisemitizma i ne može biti zamjena za druge oblike djelovanja, koje smo možda zanemarili.

Pokušaj da se borba protiv antisemitizma podigne na međunarodni nivo i internacionalne organizacije obično završava izvještajima, konferencijama i deklaracijama...

Jedna od ključnih bila je konferencija „International forum on the Holocaust“ 2000. godine u Stockholmu i njezina deklaracija.

OSCE – Organizacija za evropsku sigurnost i saradnju skuplja informacije i traži zaštitu ljudskih prava u pojedinim državama, ali se obično tokovi vežu uz druge oblike netolerancije, rasizma, islamofobije, ksenofobije i posvećuje im se različiti nivo pažnje.

Održane su konferencije u Berlinu, Bukureštu, Cordobi. Jedna od novijih akcija je Pariška konferencija o povećanoj upotrebi interneta u širenju anti-semitizma i drugih oblika netolerancije

i mržnje, a najnovija je deklaracija vjerskih lidera (krišćana, židova, muslimana i budista) u Bruxellesu protiv islamofobije i antisemitizma u Evropi.

Publiciraju se godišnji izveštaji, ali oni uglavnom prate kozekvence, a ne i uzroke novog antisemitizma, koji se prenosi u Evropu sa Srednjeg istoka i promovira preko islamista.

Dr Melita Švob

No, to sve izgleda ima malo efekta jer antisemitizam u Evropi raste, a borba nije ni kontinuirana ni konzistentna. Nisu dovoljni samo antirasni zakoni već i njihova primena, antisemitizam se ne može rješavati samo kažnjavanjem i represivnim mjerama.

Stari antisemitizam se vratio, iako u drugim oblicima i često pod izlikom „anti-izrealizma“. Židovi su sada „opresori“ nad bespomoćnim Palestincima – slika Holokausta se izvrće, pa Židove nazivaju nacistima, a neke izraelske lidere Hitlerom.

I dok uspomena na bespomoćne Židove, žene i djecu, koje su ubijali u logorima i palili u krematorijima, može još uvijek izazvati saosećanje, u isto vrijeme Evropa opet postaje mjesto gdje se pale sinagoge (Grčka); oštećuju ih u Poljskoj, Švedskoj, Mađarskoj, Francuskoj, oskrnjuju se židovska groblja, židovske škole čuva policija, antisemitski slogani su na sportskim događajima.

Bilježi se porast antisemitskih izjava u štampi, u društvenim mrežama, na internetu, židovski đaci

se teroriziraju u školama, studenti u kampovima. Iz nekih mjesta u Švedskoj (Malmoe) iseljavaju se Židovi pod pritiskom terora muslimanske populacije koje sada u Evropi ima oko 10 milijuna i koja stalno raste.

Ponovo se govori o „svjetskoj uroti Židova“ i njihovoj dominaciji i utjecaju čak i u zemljama u kojima Židova gotovo više nema. Ne postoji distinkcija između kritike izraelske politike i antisemitizma i antiizraelizma.

Svaka eskalacija sukoba na Srednjem istoku odražava se eskalacijom antisemitizma u Evropi. Demonizira se svaka akcija Izraela, pa i humanitarna, na primer, prilikom pomoći Haitiju.

U Evropi se bojkotuju židovski dućani, izraelski proizvodi, čak i izraelski znanstvenici, gotovo da se traži od Židova u Evropi da se odreknu Izraela i postanu „lojalni“ građani Evrope.

Antisemitizam se veže uz desne i lijeve političke partije, uz pokrete za zaštitu ljudskih prava, opravdava se slobodom govora, slobodom medija, zahvatio je institucije, političke partije i njihove lidere.

Javlja se u zemljama u kojima su desetljećima vladali totalitarni režimi – fašizam i komunizam. Javlja se u zemljama koje su nekada bile vezane uz nacističku Njemačku i u kojima su čak domaći nacisti sudjelovali u Holokaustu, i gdje danas ponovo uzdižu njihove vođe, osnivaju neonacističke partije i osuđuju antifašizam (i Židove kao borce protiv fašizma).

Javlja se u tranzicijskim zemljama istočne Evrope u kojima su obnovljene židovske zajednice s nepovoljnom demografskom strukturom ostale bez vraćene otete imovine koja bi im omogućila normalan rad, te većinom ovise o humanitarnim i drugim akcijama međunarodnih židovskih organizacija.

Javlja se u demokratskim zapadnoevropskim zemljama u kojima se dozvoljava teror muslimanske rastuće populacije nad Židovima u još relativno velikim zajednicama, ali u kojima raste nesigurnost i počinju nove migracije. No, da li je bjeg rešenje za antisemitizam u Evropi?

OSKRNAVljeni JEVREJSKI GROBOVI U PRIŠTINI

AMERIČKA AMBASADA U PRIŠTINI JE PRVA POTVRDILA DA SU OSKRNAVljeni GROBOVI NA JEVREJSKOM GROBLJU U VELANIJI PORED PRIŠTINE, DODAJUĆI DA JE TO AKT KOJI SE NE MOŽE TOLERISATI, ZATO ŠTO JE TO GAŽENJE OSNOVNIH

NORMI TOLERANCIJE, SUŽIVOTA I POŠTOVANJA

iz strane štampe

Jevrejsko groblje u Prištini je nedavno obnovljeno u saradnji američkih i albanskih studenata. Groblje su oskrnavile za sada nepoznate osobe, koje su po njemu nacrtale nacističke simbole i srušile neke(?) od spomenika. Kosovska policija još nije identifikovala osumnjičene. Ovaj incident je izazvao mnoge reakcije, kako institucija Kosova, tako i međunarodnih zvaničnika.

Predsednica Kosova **Atifete Jahjaga** ocenila je da je oštećenje ovog groblja čin koji je u potpunoj suprotnosti sa tradicionalnim vrednostima kosovskog naroda, koje neguju toleranciju i poštovanje prema mrtvima i svim spomenicima. Jahjaga je u saopštenju za javnost pozvala bezbednosne organe da uhvate počinioce kako bi se izveli pred lice pravde.

Međutim, moramo reći da su u poslednjih desetak godina albanski separatisti oštetili mnoga srpska groblja i potpuno devastirali preko stotinu pravoslavnih manastira izuzetne istorijske i umetničke vrednosti, a nijedan počinilac nije uhvaćen, a kamoli osuđen.

Strani komentatori su najnoviji incident povezali sa novijom albanskom istorijom i učešćem Albanije na strani sila osovine za vreme Drugog svetskog rata. Hitler i Musolini su podržali stvaranje Velike ili Nove Albanije, a kruna saradnje je bila formiranje SS Skenderbeg divizije, koja je od osnivanja 1943. godine počinila stravične zločine. Albanski zvaničnici tvrde da su za vreme rata u Albaniji 100% sačuvani Jevreji, što nije u potpunosti tačno, ali je istina da su mnogi Jevreji sa Kosova za vreme italijanske okupacije našli utočište u Albaniji. M.F.

Ogorčenje zbog skrnavljenja Jevrejskog groblja u Prištini izrazio je i oštro osudio incident i američki kongresmen **Eliot Engel**, inače i kopredsednik kongresne Grupe za albanska pitanja. U saopštenju za medije kongresmen Engel je pozvao Vladu Kosova da kazni počinioce ovog čina na najoštriji način predviđen zakonom.

U KARLOVCU ZAHTEVAJU GROBNU NAKNADU OD MRTVIH JEVREJA

**VEST OBJAVLJENA U HRVATSKIM
MEDIJIMA IZAZVALA JE BURNO
REAGOVANJE U SVETU**

Pripremio Milan Fogel

Nažalost, polovične informacije mogu da nanesu štetu i Jevrejima/Židovima i potomcima onih koji su takođe sahranjeni u Karlovcu. Skoro nema medija van Hrvatske koji nisu objavili ovu vest. Zašto? To je prvo što se čovek upita. Radi objektivnog informisanja čitalaca, naš časopis ne spada u „žutu štampu“, pojasnićemo o čemu se radi. Na dan Svih Svetih, hrišćanski praznik, izlazi se na groblje da se oda pomen mrtvima. Da li je bilo uputno da se baš na taj dan opomenu živi da nisu platili grobnu naknadu za održavanje groblja? Sigurno nije, a tu se našlo i jevrejsko groblje, koje održava isto preduzeće, Komunalno preduzeće „Zelenilo“, koje godinama ne može da naplati svoje usluge. U naslovima koji su objavljeni u medijima govori se samo o Jevrejima, vrlo retko neko spominje da su i hrišćani, a i pripadnici drugih veroispovesti, dobili istu opomenu - da je potrebno da se plati za održavanje groblja.

Moramo, ipak, reći da je problem za naplatu održavanja jevrejskog groblja, na izvestan način, specifičan. Naime, naknada za grobljanske usluge u Karlovcu može da se traži samo od mrtvih, jer u Karlovcu više nema živih Jevreja.

U stvari, da budemo precizniji, od 400 Jevreja, koji su popisani 1940. godine u Karlovcu je 1991. popisano samo jedan Jevrejin, većina je stradala u Holokaustu, a malobrojni preživeli su se odselili u Izrael, ili, pak, u neki drugi kraj sveta. Verujem da će odgovorni naći rešenje za ovaj problem, jer su karlovački Jevreji ostavili dubok trag u ekonomskom i kulturnom životu grada.

Kratka povijest Židova u Karlovcu

Povijest Židova u Karlovcu počinje njihovim naseljavanjem krajem 18.veka i osnivanjem "karlovačke izrealitičke bogoštovne općine 26. 12. 1852. g. To je period kad se Židovi naseljavaju po cijeloj Europi, nakon Edikta o toleranciji donesenog 1781.

Prvi židovski hram nalazio se u privatnoj kući u Florijanskoj ulici (danas Draškovićeve ulica), a gradnja sinagoge započeta kupnjom parcele u Šebetićevoj ulici 1870. g. Svečano otvorenje i posvećenje sinagoge održano je već slijedeće godine. Matične knjige navode da je 1905.g. u Karlovcu živjelo 320 Židova.

Prvi doseljenici Židovi bili su siromašni i nisu imali kapital za gradnju kuća. Živjeli su kao podstanari. Bili su trgovci, pokućari i torbari. Prvi Židov kućevlasnik u Zvijezdi bio je Neufeld - trgovac kožom i kasnije novčar. Odmah po doseljenju Židova u Karlovac, postalo je jasno "da ni Cincari, ni Grci, ni Srbi nisu uspjeli trgovati tako dobro kao Židovi." Taj talent za trgovinu bio je presudan za kvalitetu života kako samih Židova, tako i Karlovčana. Karlovac je bio najtolerantniji grad za prihvat Židova, od samog početka naseljavanja, i to mu je donijelo gospodarski, a time i kulturni napredak. Zahvaljujući suživotu i međusobnom razumijevanju, Karlovac je postao trgovački i kulturni centar, u kojem je kulturni život bio na visini velikih europskih gradova.

Antifašista JOSIP BOLJKOVAC

**proslavio je 91. rođendan u
zatvoru Remetinac**

**„HDZ TOLERIŠE I PODSTREKAVA NEGIRANJE
ANTIFAŠISTIČKE BORBE A RATNE ZLOČINE
PRIPISUJE PARTIZANSKOM POKRETU“**

JUTARNJI, ZAGREB i drugi mediji

Josip Boljkovac (rođen 1920.) je bivši hrvatski političar, obavještajac i policajac, najpoznatiji kao prvi post-komunistički ministar unutrašnjih poslova Hrvatske, odnosno jedan od najbližih suradnika

predsjednika Franje Tuđmana i ključnih ličnosti u događajima neposredno pred eskalaciju rata u Hrvatskoj. Boljkovac, koji je kao i Tuđman, u mladosti bio partizan, početkom 1990-ih profilirao se u istaknutog pripadnika tzv. umjerene frakcije HDZ-a, a 1994. iz te stranke izašao i postao žestoki kritičar Tuđmanove politike. Posljednjih godina postao je poznat i zbog kontroverzi vezanih za njegovu ulogu u likvidacijama neprijatelja jugoslavenskog komunističkog režima na kraju Drugog svjetskog rata; zbog sumnje za počinjenje ratnih zločina je uhapšen u jesen 2011. – WIKIPEDIA

Povodom uhićenja Josipa Boljkovca, Savez antifašističkih boraca Hrvatske apelirao je na demokratski orijentiranu hrvatsku i svjetsku javnost da se suprotstave državno sponzoriranom jačanju ustaštva u Hrvatskoj. Ne samo što ekstremizam u Hrvatskoj jača, nego ga država tolerira pa i sponzorira, alarmiraju antifašisti. Vrijeme je da se to shvati, ističu, i da se pruži otpor - prije no što bude kasno.

Davor Butković: Uhićenje Josipa Boljkovca srušilo je Tuđmanovu koncepciju o povijesnoj pomirbi Hrvata.

Predsjednik Republike Hrvatske **Ivo Josipović:** Partizani su ponos Hrvatske, časna skupina ljudi koja je ustala protiv zla.

Antifašisti podižu kaznenu prijavu protiv ministra unutrašnjih poslova Karamarka: Poziva na linč i dovodi u pitanje ustavni poredak. - Prigodničarsko pozivanje na antifašizam ne može sakriti gorku istinu da je Hrvatska suočena sa sve jačim i agresivnijim nasrtajima poklonika one ideologije za koju smo mislili da je 1945. jednom zauvijek poražena - upozorava se u posebnoj izjavi koju su potpisali čelnici udruge antifašista i **Stjepan Mesić** kao njen počasni predsjednik. Iz Mesićevog ureda prosljeđena je i izjava podrške **Efraima Zuroffa**, direktora Centra Simon Wiesenthal u Jeruzalemu. Kulminacija desne ofanzive koja traje već 20 godina je uhićenje Josipa Boljkovca, ocjenjuju antifašisti.

„Punih 20 godina sustavno se umanjuju pa i prešućuju zločini nacifašizma i ustaško režima u Hrvatskoj, a nameće se tema o tzv. komunističkim zločinima. Istodobno jedva da netko spomene činjenicu da je u istom razdoblju srušeno više od 3.000 spomenika antifašističkim borcima i žrtvama fašizma kojima zahvaljujemo postojanje današnje samostalne Hrvatske“ - ističe se u priopćenju. I u Europi postoje ekstremisti; no dok u Europi na povremene provale desnog revizionizma i ekstremizma reagiraju državne institucije, u SAB-u upozoravaju kako smo u Hrvatskoj 'nažalost

svjedoci revizionizma i ekstremizma toleriranog pa i sponzoriranog od strane države'. Zbog toga opasnost prijeti ne samo povijesnoj istini nego i demokraciji i demokratskim vrijednostima. "Vrijeme je da se to shvati i da se pruži otpor. Prije nego što bude kasno", dramatično pozivaju Mesić i antifašisti.

Zuroff u svojoj poruci podsjeća da smo posljednjih godina svjedoci opasnih pokušaja da se ponovo piše povijest Drugoga svjetskog rata i da se ukloni krivnja s onih koji su odgovorni za Holokaust i druge zločine protiv civila. - Dio je te kampanje nastojanje da se neutemeljeno izjednače zločini nacista, a u Hrvatskoj ustaša, s onim zločinima što su ih počinili komunisti - poručio je Zuroff.

Josip Boljkovac i Stipe Mesić

Zagreb - Ustavni sud Hrvatske poništio odluku o pritvoru i o pokretanju istrage bivšeg šefa Ozne, Josipa Boljkovca, osumnjičenog za ratne zločine 1945.

„U laži su kratke noge, a pravda je pobedila. Ja sam verovao u pravdu“, rekao je novinarima Boljkovac, koji je iz bolnice izašao u pratnji svog advokata Ante Nobila.

U izjavi novinarima Nobilo je rekao da je sam sproveo istragu i našao osobu koja je počinila zločin koji se stavlja na teret Boljkovcu.

Boljkovca, koji se kreće na štakama, 2. novembra je sproveo 30-ak specijalaca koji su opkolili njegovu kuću i prevezli u Zagreb gde je istražni sudija doneo rešenje o sprovođenju istrage po starom ZKP-u, pa mu po tom zakonu odredio pritvor. Ustavni sud je ocenio da advokat Ante Nobilo ima pravo kada tvrdi da je trebalo primeniti novi Zakon o krivičnom postupku, po kome Josip Boljkovac ne bi uopšte bio uhapšen.

JOVO KAPIČIĆ

NARODNI HEROJ, GENERAL U PENZIJI, POSLE ULIČNOG NAPADA RANJEN I PREBAČEN U BOLNICU

Beograd, 12. decembra 2011.

Jovo Kapičić, Crnogorac, predratni komunista, jedan od najbližih saradnika Aleksandra Rankovića Leke, poslednjih desetak godina često je svojim izjavama izazivao pažnju srpske javnosti, a ne retko je bio i gost u medijima bivših jugoslovenskih republika. Pretilo mu se zbog izjava da je Crna Gora u pravu što je tražila i izborila samostalnost, što je često optuživao Miloševića da je nacionalfašista i oštro je osuđivao politiku bivše JNA zbog bombardovanja Dubrovnika i okoline. Javno je priznao da je na Golom otoku bilo najmanje 30% nevinih ljudi, ali da je „Srebrenica milion puta veće zlo od Golog otoka“. Oni koji traže grob Draže Mihailovića tvrdili su da Jovo Kapičić zna gde je ubijen i sahranjen četnički komandant, što je Jovo Kapičić opovrgao, ali i izjavio: „I kada bih znao gde je sahranjen, nikada ne bih otkrio gde je njegov grob, jer ne mogu da dozvolim da se od jednog zločinca pravi heroj“.

Jovo Kapičić po izlasku iz bolnice foto Blic

Dragan Kapičić, Jovin sin, poznati jugoslovenski košarkaš, izjavio je da postoji mogućnost da je napad na njegovog oca političke prirode, jer nije opljačkan.

Jovo Kapičić, star 92 godine, napadnut je usred bela dana, udaren je kukavički s leđa u glavu, okrvavljen, u nesvesti je pao na pločnik. Posle pružanja lekarske pomoći u Urgentnom centru u Beogradu, pušten je kući. Vest o napadu je objavljena u mnogim srpskim medijima, ali je interesantno da su u prvom momentu potpuno izostale reakcije javnosti i zvaničnika. Dok ovo pišemo, napadač nije uhvaćen i zato neki postavljaju pitanje da li je mračna ideologija fašizma odnela još jednu pobeđu.

KNEZ PAVLE – PATRIOTA ILI IZDAJNIK MUDAR ČOVEK ILI proFAŠISTA

Iz beogradskih medija – komentari: urednik Mosta

U Srbiji se očekuje novi talas rehabilitacije političkih i ratnih osuđenika. Trenutno je podneto oko 2.000 zahteva za rehabilitaciju, a 800 je u poodmakloj pravnoj proceduri (među njima i zahtev za rehabilitaciju Milana Nedića, kvinsliškog predsednika vlade Srbije za vreme nemačke okupacije). Prema nekim računicama pravo na rehabilitaciju i obeštećenje ima oko 50.000 građana Srbije (mrtvih ili živih, odnosno njihovih potomaka). Posebno mesto trenutno zauzima rehabilitacija kneza Pavla Karađorđevića.

Potpisnici i glasnogovornici pristalica rehabilitacije narodnih neprijatelja, ratnih zločinaca, fašista obično govore o falsifikovanju istorije, optužujući za to komunistički režim. Najčešće je korišćen argument da su komunisti falsifikovali suđenje Draži Mihailoviću. Po njima sve je falsifikat, pa čak i dokumentarni filmovi koji su snimljeni za vreme suđenja, kao i ceo zapisnik. Komunisti su sve falsifikovali, jedino je ostalo nejasno kako su komunisti uspeli da falsifikuju susret Kneza Pavla 1939. godine sa Hitlerom, kome je obećao saradnju, kao i kako su snimljene, verovatno kao u nekom holivudskom filmu, demonstracije 27. marta 1941. godine u Beogradu, kada je odbačen Trojni pakt, i kada su građani Beograda i dela Srbije uspeli da sa časnim vojnicima obore vladu, a predsednika vlade Cvetkovića, koji je potpisao Trojni pakt, stave u zatvor.

Knez Pavle u poseti Berlinu

U ostalom, oni koji rehabilituju narodne neprijatelje, ratne zločince, fašiste, njima i nisu potrebni dokazi, dovoljna je njihova reč da je sve falsifikovano, a oni su tu da, eto, vrate čast srpskom narodu. Hvala im.

No, kada je reč o knezu Pavlu, pristalice rehabilitacije ističu da bi Srbija i srpski narod mnogo bolje prošao da nije odbačen pristup Trojnom paktu, posle koga je sledio napad na Jugoslaviju i njena kapitulacija u roku od samo 11 dana. Kao glavni dokaz opravdanja za pristupanje Trojnom paktu, ističu da bi se time izbeglo krvoproliće u Srbiji. Potpisnici zahteva za rehabilitaciju navode da je u ugovoru, koji je potpisan, usvojen zahtev kneza Pavla da Nemačka neće tražiti od Jugoslavije da odobri prolaz nemačkih trupa prema Grčkoj. To je čista izmišljotina, jer tako nešto ne postoji u ugovoru o pristupanju Trojnom paktu. Istina je da je razmenom diplomatskih nota, istog dana kada je potpisan pristup u Beču, Joachim von Ribbentrop obećao Dragiši Cvetkoviću da takav zahtev neće biti podnet. No, diplomatija je priča za sebe, jedno se kaže, drugo se misli, a treće se radi. Tako se mogu pročitati u zapisniku o razgovoru Hitlera i Dragiše Cvetkovića, koji je istog dana vođen u hotelu Imperijal u Beču, reči Adolfa Hitlera, koji kaže: „Kad spoljna opasnost za Balkan prestane, poslednji nemački vojnik će biti povučen sa ovog područja“. Otkud na ovom području Nemci, kad neće ni da prolaze kroz Jugoslaviju?! Naravno, teško je na malom prostoru izneti sve argumente za i protiv rehabilitacije kneza Pavla, ali jedna stvar je jasna: Rehabilitacija osuđenih je u toku, ali ne činjenicama, nego najčešće političkim sredstvima, povratkom propalih ideologija, koja nas teraju da sebi postavimo bar jedno pitanje: ko vodi državnu politiku u Srbiji?

Knez Pavle je posle svrgavanja vlade Cvetković-Maček, 27. marta 1941. godine, pobeo preko Grčke u Afriku, a 1948. stigao je sa porodicom u Švajcarsku. Posle rata je održano suđenje knezu Pavlu u njegovom odsustvu i knez je osuđen na 20 godina robije se prinudnim radom. Naravno, bio je nedostupan novim vlastima i mirno je dočekao kraj života u Parizu, gde je umro u 83. godini.

Poslednja vest: Sud rehabilitovao Kneza Pavla!

HUGO BOSS

MODA I SUOČAVANJE SA NACISTIČKOM PROŠLOŠĆU

DEUTSCHE WELLE, Autori: Fridel

Taube / Dijana Roščić

Doba nacional-socijalizma i danas baca senku na mnoge firme i institucije u Nemačkoj. Tek poslednjih godina, sve više firmi se suočava sa svojom nacističkom prošlošću. Jedna od njih je i poznata firma Hugo Bos...

Hugo Bos je bio običan krojač. Posle Prvog svetskog rata, sa 33 godine, u Meringenu je otvorio krojačku firmu sa oko 30 zaposlenih. Godine 1931. i Hugo Bos počinje da oseća posledice „velike depresije“. Ponuda nacional-socijalista da im proizvodi uniforme, došla je u pravi čas. Iste godine Bos pristupa nacističkoj stranki.

Od 1931. godine, u firmi Bos se proizvode uniforme za paravojne organizacije SS i SA i za Hitlerov podmladak (Hitlerjugend). Hugo Bos taj posao deli sa mnogim drugim firmama širom Nemačke. Osim toga, Bos nastavlja i proizvodnju normalnu radne odeće i košulja.

„To će se promeniti od 1938. godine kada se ponovo uvodi obavezni vojni rok - i od tada Bos proizvodi samo vojne uniforme i uniforme Vafen-SS-a. Firma ima oko 300 zaposlenih, svakako profitira od nacional-socijalizma, međutim, još uvek nije 'velika riba' u industriji uniformi“, kaže istoričar Roman Kester, koji tvrdi da je Hugo Bos bio nacista iz uverenje. Hugo je zaposlio 140 prinudnih radnika.

U procesu denacifikacije, 1945. firma je označena kao „opterećena nacizmom“, ali je imala pravo da nastavi sa poslovanjem.

Osnivač firme nije doživeo uspon svog preduzeća u svetsku marku. Godine 1948. Hugo Bos je umro u svom rodnom Meringenu, a posao su preuzeli njegovi sinovi.

Šezdesetih godina Bos prelazi na proizvodnju muških odela – upravo taj koncept je od firme stvorio globalnog igrača.

Firma je prodana, ali su ime i teret prošlosti ostali.

Suočavanje s prošlošću je proces koji još traje. Hugo Bos nije jedina firma koja je posljednjih nekoliko godina, dala nalog da se izradi nezavisna studiju o nacističkoj prošlosti.

Porodica industrijalaca Kvant – koja je između ostalog vlasnik većine akcija proizvođača automobila BMW, tek ove godine prekinula je ćutanje i priznala da je zapošljavala hiljade prinudnih radnika i poslovala sa nacističkim režimom.

Dojče banka je od jednog od svojih instituta 1999. naručila studiju o davanju kredita u nacističkoj eri. Između ostalog, kreditima Dojče banke finansirana je i izgradnja koncentracionog logora Aušvic.

I političke institucije, kao što je Ministarstvo spoljnih poslova, preispitale su svoju prošlost. Rezultat naučnih istraživanja je da su i pedesetih i šezdesetih godina u toj državnoj instituciji radile mnoge diplomate sa nacističkom prošlošću.

KONAČNI OBRAČUN BERLINA SA NACISTIMA

Miloš Kazimirović, Politika

Nemačko pravosuđe pokrenulo je najobimniju istragu protiv starih nacista, od Nirnberškog procesa, na ovamo. Javno tužilaštvo preispituje slučajeve (ne)dokazane krivice više od četiri hiljade bivših pripadnika specijalnih formacija Hitlerovih armija, pre svega esesovaca. Reč je, mahom, o poznatim slučajevima koji su bili predmet istrage, ali su odloženi ad akta – zbog nedostatka dokaza.

Obustave procesa najčešće su bile podstaknute odustajanjem ključnih svedoka ili na osnovu nemački pedantnog, striktnog tumačenja zakona. Posle za tamošnje prilike neočekivane, u međuvremenu pravosnažne presude na osnovu indicija u procesu protiv „ukrajinskog koljača” Džona Demjančuka u Minhenu, stvoren je pravni presedan koji omogućava obnavljanje obustavljenih procesa. Naravno i pokretanje novih istraga.

Kasno okretanje nemačkih pravosudnih organa načelu (prihvatanja) indicija u procesima protiv zločinaca iz Drugog svetskog rata pozdravljeno je u lokalnoj štampi kao „finalni obračun sa dželatima rajha”. Tako mediji nazivaju „domaće” ratne zločince. U Nemačkoj se i danas prave bitne razlike između ratnih zločinaca i pripadnika, kaže se većine, koji su „časno služili otadžbini”, na ratištima širom sveta.

Konačni obračun, ipak, neće obuhvatiti više od osamdesetak bivših ratnih zločinaca. Prema

raspoloživim podacima, u životu je tek oko dva odsto osumnjičenih.

„Dovoljno je ako se osudi i polovina njih, dakle četrdesetak”, smatra Efraim Zurof, direktor Centra „Simon Vizental”, koji istražuje nacističke zločine. „Svetu se upravo sada mora pokazati da odgovornost ne prestaje u vrhu komandnog lanca, da ni jedan ratni zločinac ne snosi manju krivicu od jednog Mengelea, Geringa, Himlera...” Slično argumentuje Kurt Šrim, šef upravo formiranog, nemačkog istražnog tima. Njegovi argumenti, međutim, obrazlažu nemački interes. „Biće više nego dovoljno da izvedemo pred sud ta dva procenta od četiri hiljade zločinaca. Time bi se jasno pokazalo da je Nemačka savremena pravna država koja se ravna prema međunarodnim normama kada je o kažnjavanju ratnih zločinaca reč”.

Nemački komentatori jednoglasno ocenjuju da su pokrenute akcije pravosuđa na dva nivoa – među ratnim zločincima i među onima koji su im pomogli da izbegnu zakonske sankcije – rezultat politike volje, naravno i potrebe. Za Nemačku je finalni obračun dokaz pred svetskom javnošću i pred samom sobom da je raskinula sve veze sa prošlošću.

KAKO SU SPAŠENI BUGARSKI JEVREJI

piše Maršal Rot

Mnogima je poznata priča kako je Danska spasila svojih 8.000 Jevreja od nacista "prokrijumčarivši" ih u Švedsku ribarskim brodovima. Malo njih zna kako je spašeno 50.000 bugarskih Jevreja. Desetinama godina svi podaci su bili zabranjeni od bugarskih komunista, u želji da onemoguće glorifikaciju kralja, crkve i ne-komunističkih parlamentaraca, koji su se uz veliki lični rizik suprotstavili Nemcima. Do pada komunizma u 1991. godini, priča je ostala neispričana - posljednja velika tajna iz ere Holokausta.

Bugarska je mala zemlja u kojoj je na početku II. Svetskog rata bilo 7 miliona stanovnika. Jevrejska zajednica koja je živjela u Bugarskoj od 2. veka nove ere, brojila je oko 50.000. U toku II. svetskog rata, Bugarska se priključila nacističkoj Nemačkoj u nadi da će ponovno dobiti Makedoniju od Jugoslavije i Trakiju od Grčke, koje su joj bile oduzete u toku njenog poraza u I. svetskom ratu.

U 1940. godini Bugarska je ustanovila socijalne i pravne restrikcije za svoje jevrejske građane, na

način poznatog Ninberškog zakona. Bugarska je također deportirala ne-bugarske Jevreje sa onih teritorija, koji su joj priključene od Jugoslavije i Grčke. Zatim su početkom 1943, nacisti obavestili bugarsku vladu da će svi bugarski Jevreji biti deportirani u Poljsku, koja je bila okupirana od nacista.

Vest o ovoj nehumanosti postala je "vruća" tema razgovora i opozicija u javnosti je počela rasti. To je bilo zbog osećaja bliske povezanosti jevrejske zajednice u (maloj) bugarskoj populaciji i osobito zbog činjenice da se Bugarska sastoji od manjina Armenaca, Turaka, Grka i Roma, te Jevreja.

Kako se približavao dan deportacije, parlamentarni lider Dimitar Pešev ustanovio je koaliciju od 43 "legistatora" koji su registrirali službeni protest. Novine su osudile deportaciju. Patrijarh bugarske Ortodoksne crkve, arhibiskup Stefan je aktivno radio protiv deportacije i izdavao lažne potvrde o pokrštavanju, u nastojanju da spasi Jevreje. Biskup Ćiril, koji je vodio crkvu u Plovdivu, prijetio je da će legnuti na železničke tračnice i obećao je Jevrejima "gde god vi idete, ja idem s vama". Konačno je, pod pritiskom javnosti, kralj Boris II zabranio deportaciju. Na kraju su nacisti odlučili da izbjegnu konfrontaciju.

Tako je Bugarska postala jedina nacija u Evropi koja je spasila svoju cjelokupnu jevrejsku populaciju od nacističkih logora smrti i kralj Boris je bio jedini svetski lider koji se suprotstavio "u lice" Hitleru. (Kralj Boris je umro pod misterioznim okolnostima 1943. godine).

Od 50.000 bugarskih Jevreja, oko 40.000 je otišlo u Izrael nakon rata. Među njima bio je i Michael Bar Zohar, koji je kasnije služio u izraelskom Knesetu i napisao značajnu knjigu "Beyond Hitler's Grasp", u kojoj je opisao detalje spašavanja bugarskih Jevreja. Knjiga je prevedena na bugarski jezik i ADL je poslao 30.000 u Bugarsku, kako bi se osiguralo da se narod može učiti o herojskoj strani svoje prošlosti.

Komentar urednika

Nesumnjivo ovaj članak zaslužuje pažnju i zato smo odlučili da ga objavimo u celini. Međutim, već same činjenice iznete u njemu, postavljaju i neka druga etička ili moralna pitanja, na koje pisac ovih redova nije dao odgovor. Naime, samo ovlaš je spomenuto da je Car Boris II predao Nemcima skoro sve Jevreje Trakije, Makedonije i Južne Srbije, sa teritorija koje su u to vreme bile deo Velikog bugarskog carstva. Svi Jevreji sa ovog područja su poslani u logor Treblinka i veoma mali broj je preživio. Sa tog područja ubijeno oko 98% Jevreja, najveći procenat sa jednog područja u celoj Evropi.

Ne osporavamo da se bugarski narod ponašao zaštitnički prema ugroženoj manjini, ne sporimo ni da su mnogi crkveni velikodostojnici i intelektualci Bugarske stali u zaštitu Jevreja, ali ne možemo olako preći preko činjenice da su bugarski žandarmi i vojska pohapsili sve Jevreje sa okupiranih područja i predali ih Nemcima, znajući koja ih sudbina čeka u Treblinki. Uostalom, Car Boris je smatrao da nema drugog rešenja, nego da pod pritiskom fašista preda i Jevreje sa teritorija Bugarske. Isto tako je istina da je stao u zaštitu domiciliranih Jevreja u Bugarskoj, ali tek pod pritiskom domaće javnosti. Devedestih godina prošlog veka je formiran neki odbor u Izraelu, koji je odlučio da se u znak zahvalnosti za spašene Jevreje u Bugarskoj šumici podigne spomenik Caru Borisu. Tada se ponovo otvorilo pitanje krivice Cara Borisa za stradale Jevreje u Treblinki. Spomenik je podignut, a grupa koja je osnovala novi odbor tražila je da se spomenik sruši. U toj grupi su se nalazili Moše Testa, Ženi Lebl i drugi. Na kraju je sud morao da odluči o opravdanosti zahteva i presudio da je odbor za rušenje spomenika u pravu. Spomenik je razbijen u paramparčad, da se ni slučajno ne bi desilo da bude postavljen na nekom drugom mestu.

CVI LOKER:

IZVEŠTAJ ISTORIJSKE KOMISIJE

- 8. marta 2010. boravio je u Arhivu Eventov otac Jovan, predstavnik Srpske pravoslavne crkve, tražio je podatke o padobrancima Jišuva u Drugom svetskom ratu, kao i o bataljonu Kraljevske garde (u kome su bili rezervni oficiri iz Egipta i Palestine).

- 15. juna posetio nas je Prof. dr Ivo Goldstein iz Zagreba. Dobio je podatke o pok. dr Meiru Blochu za židovski leksikon u pripremi.

- 28. decembra nas je posetila dr Francine Freedman iz Indiane, SAD, koja dovršava Ph.D. o bosanskim Jevrejima.

- 29. marta 2011. posudila je Aleksandra Vučina iz Sarajeva knjigu o jevrejskoj Hagadi. Ona radi doktorat o iluminiranim židovskim rukopisima.

Makedonski istoričari, našli su procionistički govor koji je 1911. održao Dmitri Vlahov, deputat turskog Medžlisa. Obratili su se Ivici Čerešnješu, to je bio povod da ga podsetim da sam u svojstvu Prvog sekretara izraelskog poslanstva u

Beogradu službeno prisustvovao sahrani D. Vlahova. Svojevremeno sam sa njegovim sinom, Gustavom, održavao kontakt. Gustavu sam tada objasnio okolnosti događaja (veze studenata sa Ben Gurionom i Ben Cvijem). Gustav je tada bio ministar u Saveznoj vladi FNRJ.

- U junu 2011. posetio nas je dr Emil Kerenji, kome smo dali podatke o delatnosti Davida „Dače“ Alakalaja, te razgovarali o spomenicima žrtava Holokausta, koji su 1952. godine postavljeni na grobljima u Sarajevu, Zagrebu, Djakovu i Novom Sadu.

U proteklom periodu smo sve vreme nastavili sa upisivanjem primljenih knjiga, časopisa i dokumenata.

SEĆANJA

ULPAN NA KARMELU

Piše Danilo Semnic

U Haifi na Karmelu se na početku 1949. godine nalazio evakuisani britanski vojni logor, koji je bio preuređen i zatim služio kao škola (ulpan) za učenje hebrejskog jezika (ivrita), namenjena mladim novodošljacima, koji su tada bili na početku obavljanja vojne službe. Barake tog logora, koji je bio poznat kao „Mahane Markus“ nalazile su se na samom rubu prilično strme padine sa koje se pružao veličanstveni panoramski pogled na luku i donji deo grada.

Istovremeno sam služio u jednom pešadijskom bataljonu, koji se nalazio na sredini puta između Haife i Tel Aviva. U tom bataljonu su služili Jugosloveni Marko Jakovljević, David-Dabi Kalderon i Milan Špicar. U tom logoru smo se postepeno privikavali na vojnu disciplinu i vežbali terensku taktiku pešadije.

Špicar, koji je bio stasit momak, posle kraćeg vremena je prekomandovan u vojnu policiju. U tom logoru smo ostali samo Marko, Dabi i ja i delili jedan logorski šator sa petoricom novodošljaka poreklom iz Severne Afrike. Smatrani smo kao nerazdvojna trojka i kao takvi respektovani.

Prvi deo naše obuke bio je završen i odmah zatim upućeni smo u školu Ivrita, koja se, kao što smo rekli, nalazila u Haifi na Karmelu. Nismo bili iznenađeni kad smo tamo ponovo sreli Milana Špicera, koji je kao i uvek bio u „svom elementu“, uvek spreman na šalu. Posedovao je bogat repertoar raznih šaljivih dosetki, koje je sa lakoćom izvlačio kao iz rukava. Svakodnevno

smo vredno učili novi jezik, pomagali jedan drugome i uspeh nije izostao.

Na ulapnu je uzelo učešće i nekoliko artiljerijskih oficira čehoslovačke armije, koji su u svojstvu instruktora obuke stigli zajedno sa pošiljkom oružja namenjenog mladoj izraelskoj armiji. Zahvaljujući pozitivnom stavu tadašnjeg predsednika Jugoslavije, maršala Tita, gotovo sve pošiljke oružja su nesmetano prolazile kroz jugoslovenske luke. Jedna od najvažnijih komponenata izraelske odbrane su bili avioni „Meseršmit“ (čehoslovačka verzija), tip letelice koju su u Drugom svetskom ratu smatrali kao standardni lovački avion, a u nekim modifikacijama i borbeni, i bili su u službi nemačkog ratnog vazduhoplovstva, učestvovali u borbama na svim frontovima.

Tada se u našoj zemlji nezvanično šaputalo o poreklu ratne opreme, koja je bila u službi izraelske vojske. Među nama je bilo i takvih, koji su nekim čudom preživeli koncentracione logore i kojima je bilo neshvatljivo i istovremeno neprihvatljivo što vojska ratuje sa oružjem kojim se služio nemački Wermah (nemačka vojska). Svi su bili začuđeni time šta se dešava sa Jevrejima koji su pretrpeli bezbroj poniženja samo nekoliko godina pre toga. Dobar primer je bila moja puška marke „mauzer“, proizvod nemačke ratne industrije, koja je bila u masovnoj upotrebi u svim ratovima. Mauzer je koristila nemačka oružana sila, i da ne zaboravimo da su njome širom Evrope ubijani Jevreji i ostalo civilno stanovništvo. Na metalnom delu oružja je bio utisnut poznati i omraženi nemački grb sa likom orla raširenih krila, a uz to i uokviren kukasti krst. Hteo ili ne hteo, te sam oznake svakodnevno viđao, i da budem iskren, nijedanput mi nije palo na um da konfrontiram čast, pravdu i emocije sa svakodnevnim činjenicama na terenu.

Nije bilo slučajno što se kasnije javnost složila da bez tog uvezenog oružja ne bi preživeli rat 1948. godine.

Marko Jakovljević je već pre dolaska u Izrael radio kao snimatelj u mladoj posleratnoj filmskoj industriji Jugoslavije. U Izraelu nije zanemario taj posao i nešto kasnije je u domaćem preduzeću GEVA-Film snimao dokumentarne i igrane filmove. Dabi Kalderon je u staroj domovini bio ugledni vajar i skulptor, a u novoj državi se zaposlio kao nastavnik vajarstva i skulpture na Jerusalimskoj akademiji za umetnost „Becalel“. Špicera nisam video nekoliko godina i kad smo se na jednoj priredbi ponovo sreli ispričao mi je da je tehnički direktor u jednoj fabrici piva.

Ne bih hteo da budem neskroman, ipak ističem da ni ja nisam prespavao tih nekoliko godina.

Ministarstvo odbrane mi je (kao i svima drugima) dodelilo neku vrste stipendije da u jednoj državnoj ustanovi za obuku izučim mašin-bravarski i mehaničarski zanat, posle čega sam se ubrzo zaposlio u parobrodskoj kompaniji Zim Line, u kojoj sam proveo 26 godina, a od toga poslednjih 10 kao mehaničar – poslovođa u mašinskom prostoru brodova sa kojima sam plovio.

U POSETI LATRUNU

Piše Milan Fogel

Trapistički manastir Latrun nalazi se na veoma važnom strateškom mestu, tridesetak kilometara od Jerusalima, na putu Tel Aviv – Jerusalem. Odatle su počinjale mnoge poznate biblijske bitke, a u novijoj istoriji zauzima posebno mesto u Ratu za nezavisnost 1948. godine, kada su se posle proglašenja izraelske države povukli Britanci nakon 27 godina okupacije Palestine, a Izrael biva napadnut sa svih strana. Arapski saveznici uspeli su da odseku Jerusalem – iako nisu uspeli da proteraju ili ubiju sve Jevreje iz grada – a Izrael je suverenitet nad Jerusalemom uspeo da povрати tek u Šestodnevnom ratu, 1967. godine.

Miri Derman, predsednik Komisije za kulturu i susrete, nedavno je organizovala posetu manastiru Latrun. Domaćin nam je bio otac Paul, koji nas je upoznao sa istorijom manastira, načinom života monaha i sestara. U ovom manastiru žive monasi koji se drže zaveta ćutanja, a glavna delatnost, od koje se manastir održava, jeste proizvodnja vina. Kvalitetna vina od različitih sorti grožđa, mogu da se kupe samo u manastirskoj prodavnici. Iako su manastir osnovali trapistički sveštenici iz Francuske, u Latrunu se ne bave proizvodnjom ovog čuvenog sira.

Otac Paul je bio izvrstan domaćin

O dugogodišnjoj istoriji manastira, čija izgradnja je završena tek u prvoj polovini dvadesetog veka, možemo danas pročitati u mnogim publikacijama i na internet sajtovima. Zato su posetioци u crkvi, gde nas je primio otac Paul, postavljali pitanja na koje se obično ne može dobiti odgovor u medijima. Na primer, pitali smo da li se u manastiru nikad ne govori. Odgovor je bio negativan. Naime, svake nedelje, ili jedanput u dve nedelje, na saboru svih monaha razgovara se o problemima manastira, božjoj službi ili o filozofskim problemima, o svemu što je vezano za religiozna učenja, o kojima se posebno obrazuju mladi monasi (u manastiru se više para daje za knjige i obrazovanje nego za hranu). Po potrebi se razgovara i običnih, radnih dana, ali samo u posebnoj, maloj prostoriji, u kojoj se sastaju samo dva sagovornika. Nije redak slučaj da se na saboru optuži neko da je prekršio zavet ćutanja i taj biva kažnjen. „Ne batinama“, kako nam je kroz smeh rekao otac Paul, „nego, najčešće, dodatnim molitvama“. Interesantno je da se žene, monahinje, mnogo bolje drže zaveta ćutanja, nego monasi muškarci. Ipak, monasi moraju da se svakodnevno sporazumevaju, a to čine jezikom znakova, koji seže u daleku prošlost. Pošto ne mogu vizuelno da vam pokažem neke od tih znakova, opisaću jedan najjednostavniji. Na primer, ako neko za ručkom zamoli čašu vina, dovoljno je da prstom dodirne vrh nosa i želja će mu biti ispunjena. - U crkvi sam se setio jednog prijatelja, za koga ne znam kako bi uopšte uspeo da radi, moto crkve je rad i molitva, taj nikad ne bi skidao prst sa nosa, čini mi se ni za vreme molitve; zato verovatno i nije tražio da bude primljen u njihovo bratstvo.

Šetnju u manastirskom dvorištu nastavili smo u društvu Abrahama Bakera, koji nam je opširnije pričao o istoriji vezanoj za manastir i prilikama u kojima je manastir opstajao pod različitim osvajačima, različitih vera.

Interesantna je i podatak o tome kako je manastir dobio ime. Ima više teorija, a po jednoj od njih manastir je dobio ime po lopovu koga su Rimljani razapeli pored Isusa na krstu. Interesantna je i poruka jednog od arapskih mislilaca, iz vremena kad je već Kuran proglašen muslimanskom svetom knjigom, koji je poručio savremenici da ne diraju Jevreje, jer je to istovremeno napad na božjeg sina. Kamo sreće kada bi neko danas ponovio takva upozorenja, sigurno bi se pripadnici različitih vera bolje razumeli.

TJEDAN HRVATSKOG FILMA

otvoren filmom Rajka Grlića, poznatog režisera, scenariste, teoretičara, dobitnika desetine filmskih nagrada, pripadnika tzv. „Praške škole“, iz koje su potekli mnogi poznati jugoslovenski filmski radnici

Piše Milan Fogel

Posetioci bioskopa u Izraelu imali su priliku da u Tel Avivu, Haifi, Jerusalimu i Sderotu, od 11. do 30. decembra 2011, vide retrospektivu hrvatskog filma. Na svečanom otvaranju u kinoteci, u Tel Avivu, pred punom salom, na sadržaj retrospektive podsetila nas je ambasador Republike Hrvatske, Marica Matković, koja je srdačno pozdravila prisutne i autora filma „Neka ostane među nama“, sa kojim je otvorena retrospektiva.

Osam filmova, različitih žanrova, podsetili su nas na vremena kada su stvarani filmovi u bivšoj Jugoslaviji, a danas se njihova produkcija određuje prema mestu gde su snimljeni, prema autorima i prema tome imaju epitet određene države. Savremene hrvatske filmove, snimljene poslednjih dvadesetak godina i one iz ex Yu, imali smo prilike da vidimo ovih dana.

Posle projekcije filma „Neka ostane među nama“, savremeni hrvatski film, režiser Rajko Grlić je na pitanje gledalaca da li oseća jugonostalgiju odgovorio: „Nisa jugonostalgija, jer, ako ne govorimo o politici, za mene se ništa nije promenilo. Moja majka je za svog života živela u pet država, a uvek je pripadala istom mestu, Zagrebu... I ranije, dok smo živeli u jednoj Jugoslaviji, filmovi su snimani u raznim republikama i nosili su epitet republike odakle su poticali autori. Ono što je mnogo važnije jeste da je uvek postojala saradnja između filmskih radnika sa prostora bivše Jugoslavije, a postoji i danas, samo se ta koprodukcija drugačije zove“. Grlićev film, „Neka ostane među nama“, ne bavi se politikom, ali i to može biti određen politički stav. Film govori o bolje stojećoj srednjoj klasi u Zagrebu, a načinom na koji je prikazan, sa puno humora, dok se govori o najozbiljnijim porodičnim i međuljudskim problemima, osvojio je publiku, koja je toplim aplauzom pozdravila autora filma.

Rajko Grlić (u sredini) sa aktivistima HOJ-a

U publici smo mogli da vidimo i predstavnike diplomatskog kora iz BiH i Srbije. Naravno, posetioci su iskoristili priliku da postavljaju pitanja diplomatama i po koje pitanje, da čuju šta ima novo ili su jednostavno prilazili da pozdrave uvek dobrodošle goste iz bivših jugoslovenskih republika.

HODOČAŠĆE U ČETIRI RUKU

Piše Dušan Mihalek

Beogradski klavirski duo Vesna Kršić – Snežana Nikolajević nastupio je 12. novembra na jubilarnom desetom koncertu iz ciklusa „Erwin Schlesinger“ u rezidencijalnom kvartu Tel-Aviva Savijonu.

Ovaj ciklus kamernih koncerata već pet godina predstavlja malu oazu muzike sa prostora bivše Jugoslavije u Izraelu. Posvećen je uspomeni na zagrebačkog baritona Erwina Schlesingera (1904-1965), čija je karijera tragično prekinuta Holokaustom i preranom smrću u novoj domovini Izraelu. Ciklus se održava u rezidenciji počasnog konzula Hrvatske u Izraelu Samuela Schlesingera (Erwinovog sina). Na dosadašnjim koncertima nastupali su izvođači sa prostora bivše Jugoslavije (Jelena Vlahović, Ljubica Grujić, Danijel Detoni, Nikola David, Tamara Jurkić Sviben, Dragana Nešić), kao i izraelski umetnici (Duo Burshtin, Trio Image, Kvintet Steinberg). Osnovna zamisao je da se predstavi muzička umetnost sa područja bivše Jugoslavije, kao i muzika jevrejskih kompozitora sa tih prostora koji su izgubili život u strahotama Drugog svetskog rata ili nastavili svoju karijeru u Izraelu.

Na programu Duo Kršić-Nikolajević bila su i dela srpskih kompozitora Vere Milanković, Svetislava

Božića, Zorana Hristića i Mihaila Živanovića, kao i hrvatskog autora Dubravka Detonija.

Eminentni beogradski duo, koji deluje već preko četiri decenije, oduševio je prisutnu publiku pre svega svojim predanim muziciranjem. U delima standardnog repertoara za četiri ruke (J. Ch. Bach, Poulenc, Dvořak, Rachmaninov) pijanistkinje su oduševile skladom, ujednačenošću, iscizeliranošću fraza, suptilnom dinamikom i preciznim, racionalniom pristupom muzici koju izvode. Sa velikim entuzijazmom predstavile su dela srpskih kompozitora koja su publici pružila pravo prijatno iznenađenje. Sve četiri kompozicije nose u sebi elemente srpskog folklora, obrađenog i osmišljenog na razne načine: u kontaktima sa savremenom muzikom, džezom, postmodernom... Posebnu pažnju publike, u kojoj je bilo nekoliko članova izraelskog parlamenta Kneseta, gradonačelnika, članova diplomatskog kora i istaknutih ličnosti izraelskog javnog života, izazvala je kompozicija Detonija iz 1969. godine. U drugom stavu ovog opusa svira se prstima unutar instrumenta, po njegovim žicama (kao na harfi) i postiže specifičan efekat. Time su se Vesna Kršić i Snežana Nikolajević predstavile i kao borci za nove mogućnosti svog instrumenta, pri čemu to ima svoje puno umetničko opravdanje, bez površnih efekata.

klavir kao harfa

Gostovanje beogradskog dua bilo je lep primer prožimanja kultura. Poželimo još mnogo takvih događaja!

DONACIJE

- 100 NIS za Most, **Danilo Semnic**, Jerusalim
- 2,500 NIS za Most, **David Šporer**, Jerusalim
- 30 NIS za Socijalni fond, **Otto Komornik**, Haifa
- 100\$ za HOJ, **Johnny Kemeny**, Frankfurt
- 30 NIS za Socijalni fond, **Betti Engel**
- 30 NIS za Socijalni fond, **Ruben Kohn**, Naharija
- 300 NIS za HOJ, **Moshe (Ivan) i Rivka (Elizabeta) Pinto**
- 50 NIS za HOJ, **Malka i Aleks Furman**, Gan Haim

Paul McCartney Beatls Jevrejin?

piše Milan Fogel

Jedno su otkrića da je neko jevrejskog porekla, što ne mora da znači i da mu to prija, a drugo je, rekao bih slobodnije, moda da se poznate zvezde estrade konvertuju u Judaizam. Nedavno se proširio glas da će se posle Madone i Sir Paul McCartney preobratiti u Jevrejina! Sir Paul, jedan od lepuškastijih Beatls-a, prisustvovao je obrednoj službi za Jom Kipur i tada otkrio prijateljima da će iduće godine završiti studije(?) i preobratiti se u Jevrejina. Ne znam šta bi na to rekao Sveti Petar, ali to i nije toliko važno. Ako Šimon – Sveti Petar, može da postane hrišćanin, zašto hrišćanin, Sir Paul, ne bi mogao da postane Jevrejin?!

Šalu na stranu, ipak moramo da postavimo pitanje šta bi to značilo za Sir Paula, a šta za jevrejski narod. Prvo, to bi bio događaj od izuzetne važnosti za Jevreje, kada su u pitanju odnosi sa javnošću, pre svega zbog pojave antisemitizma, koji sve više uzima maha u svetu. Možda će svet lakše razumeti probleme sa kojima su suočeni Jevreji na Bliskom istoku, kada jedan od najpoznatijih muzičara sveta progovori u našu korist.

A šta će time dobiti Sir Paul? Bojim se da će biti suočen sa nizom problema. Prvo neće moći da svira za Šabat, jer to je za njega posao, a za Šabat je svaki rad zabranjen. Drugo, neće smeti da za Šabat vozi auto. Sad, to i neće toliko biti problem za Paula, jer je okružen uglavnom *gojama*, pa će se lako naći neko ko će da ga voza! A šta ćemo sa košer hranom? Kada muzičari, svetski poznati, ne oni svakodnevni, ogladne, iza bine mora da bude hrana. Zamislite na istom stolu meso i mlečne proizvode, za svakog ponešto, po želji. E, to neće moći, Paul će morati dobro da razmisli koje će muzičare izabrati za pratnju.

Jedno vreme su Beatls-i proglašeni personom non grata u Americi, kada su izjavili da su popularniji od Isusa Hrista. Ne znam šta će posle konverzije reći Sir Paul, ali ne verujem da bi dobro prošao kod Jevreja kad bi promenio izjavu i rekao da je popularniji od Mojsija.

Novinar Mark Miller žali što se Beatls-i nisu ranije konvertovali u Judaizam. Onda bi nastali svetski hitovi Love me Nu (umesto Love me Do), All You Need is Torah (All You Need is Love), Hey Jew (Hey Jude) i mnogi drugi. Nu, budimo strpljivi i sačekajmo sledeću godinu da vidimo da li će se proročanstvo ostvariti.

U prošlom broju Mosta objavili smo prilog o Minhovima u Paraćinu. Nismo imali podatke šta se kasnije dešavalo s njima. Srećom, priču je pročitao i Pavle Minh iz Kirjat Bjalika (Haifa), unuk Samuela Minha, koji nam je poslao nastavak priče, koju je napisala Vesna Nikolić, i za koju je 2009. godine dobila prvu nagradu na Konkursu Saveza jevrejskih opština Srbije.

Vesna Nikolić

Priča o Greti i Juliusu Minhu, zaboravljenim dobročiniteljima

Dugo sam razmišljala, kako da počnem priču o ljudima, čija su srca bila velika, a o njima se ne zna dovoljno... Ni ja ne znam puno, ali to što sam uspela da saznam, želim da podelim sa Vama.

Godine 1995. prvi put sam posetila Rtanj, čudesnu planinu, neobične lepote u Istočnoj Srbiji. Do tada sam samo prolazila pored Rtnja i često slušala o crkvi-kapeli na samom vrhu planine. Slučaj je hteo da moja koleginica sa studija, počne tamo da radi. Pozvala me je na doček Nove godine. Kako sam tada bila apsolvant i kako su se rupe na mojim čizmama zburale „smešile“, do poslednjeg trenutka nisam znala, da li ću moći da posetim koleginicu. Srećom, bivša cimerka mi je pozajmila novac i ja sam sa osmehom na licu i u novim cokolama, u 5.30 izjutra krenula put Boljevca i Rtnja. Verujem da je u sve ono što se kasnije dešavalo, sudbina umešala svoje prste.

Naime, moja „poseta“ je potrajala skoro čitavu deceniju. Tamo sam dočekala Novu '96. godinu. Misli sam da ću ostati još koji dan i da ću se vratiti kući. Međutim, moja koleginica se razbolela i ja sam morala da je menjam... Tako sam počela da radim...

Te zime, sneg je dugo bio gospodar planine... Jednog jutra, sunčevi zraci su me izmamili u šetnju. U samom naselju, postoji park-šuma, koja je meni uvek delovala tajanstveno i pomalo bajkovito. Sneg je počeo da kopni i sada nije bilo

više nikakve prepreke da krenem u obilazak šume, koja je poprilično bila zapuštena. Uspela sam da pronađem stazicu, kojom niko već duže vreme nije šetao. Na samo nekoliko metara iznad objekta, u kome smo smeštali goste, ugledala sam ostatke neke neobične građevine. Nisam mogla da verujem... Mesecima sam živela na toj planini, a nisam znala šta krije ova šuma... Između dve tise, iako je zub vremena učinio svoje, gordo je stajala prelepa „kupola“, koja je meni ličila na neku pozornicu, koja očekuje gudače, da pod njenim svodom, započnu svoj dugoodlagani koncert. Znao već kako je to nekada bilo...gudači sviraju, dame šetaju, a gospoda razgovaraju o poslu, pušeci lulu... Otkrila sam stepenište, koje me je odvelo do same „pozornice“. Sklopila sam oči, raširila ruke i okrenula se nekoliko puta ukруг. Osećaj je bio fantastičan, nesvakidašnji, ali i dalje nisam mogla da poverujem da tako nešto postoji u tako skromnom i gotovo, siromašnom okruženju.

Nastavila sam da pratim stazu i nakon nekoliko minuta, ugledala sam kućicu sa velikim travnatim dvorištem. Iza kućice, bio je stari trešnjak. Iako nije bilo kapije, videlo se da neko ipak, brine o kući i dvorištu. Vrata su bila zaključana, a prozori su bili zaštićeni drvenim kaptcima. Ispred vrata, stajali su stari komadi nameštaja. Rekla bih da je to bila neka komoda, koju je već odavno nagrizao zub vremena i po koji crv. I, pošto nije bilo nikoga, odlučila sam da se vratim. Ponovo sam prošla pored „kupole“ i sa divljenjem zastala kraj nje. Ušla sam unutra i osetila neverovatan spokoj. Spustila sam se niz stepenište i došla do mostića. Nije mi bila jasna njegova uloga, jer ispod nije proticala reka. Na kratko sam sela na staru betonsku klupu. Misli su mi lutale... Nakon nekoliko minuta, primetila sam ostatke još neke „građevine“, kako se jedva naziru iza trnja i trave. Bila je to česma i ostaci stubova. Shvatila sam da je tu, najverovatnije, nekada neko živeo. Odlučila sam da se raspitam kod meštana...

Deca iz naselja su mi o šumi govorila kao o „Kraljičinom parku“, a kupola je za njih bila deo kraljičinog zamka. O vlasnici su govorili kao o kraljici. Priznaćete, dečja mašta je božanstvena. A onda sam otišla kod tadašnjeg direktora Odmarališta, koji je ranije radio kao profesor književnosti i računala sam da može nešto da mi

ispriča o tajanstvenoj građevini u šumi. Sa oduševljenjem sam mu ispričala šta sam videla. Stari direktor se nasmejao i ispričao mi, gotovo neverovatnu priču...

„Kupola“, koju sam videla je zapravo Rozarijum ili Ružičnjak. Pripadala je nekadašnjim vlasnicima Rudnika „Rtanj“- Greti i Juliusu Minhu. Česma, koju sam otkrila u trnju, bila je takođe njihova i bila je deo jedne celine – velikog Gretinog parka. U blizini je bila i njihova vila, koja i danas postoji, ali sa izmenjenim krovom i drugačijom namenom. U kućici u šumi sa trešnjarom pozadi, živeli su vrtlari. „Nekada je ta šuma bila deo Minhovog imanja i sve je izgledalo drugačije“- govorio je direktor. Popili smo kafu i ja sam ga ostavila njegovim obavezama. Priča koju sam tada čula i prizor koji sam videla u šumi, probudili su u meni radoznalost i ja sam čvrsto rešila da saznam što više o tim ljudima.

U naselju Rtanj, živeo je izvesni čika Rudi, koga su svi poznavali. Čula sam da je on lično poznao vlasnike Rudnika. I ne samo da ih je poznao, već je posedovao i njihove fotografije, koje mi je sa ponosom pokazivao. Zahvaljujući, sada već pokojnom čika Rudiju, koji je bio neiscrpan izvor informacija o Minhovima, ovaj bračni par neće otići u zaborav, a ova priča će ugledati svetlost dana.

Greta i Julius Minh su bili izuzetno bogati ljudi... Rudnik „Rtanj“, vila, park šuma sa Rozarijumom, fontana, stan u Beogradu...sve je to bilo u njihovom vlasništvu, a oni su, ipak, bili siromašni – nisu imali dece.

Greta je bila Jevrejka austrijskog porekla. Živela je u Sloveniji i radila kao bolničarka. Slučaj je hteo da se Julius leči u bolnici u kojoj je radila Greta. Tako su se upoznali. I, kako ljubav ne zna za granice, Greta je iz Slovenije došla na Rtanj i postala član porodice Minh, koja je u tom kraju već bila poznata i veoma poštovana.

Jevrejin, Samuilo Minh, Juliusov otac je iz Moravske stigao u Srbiju u drugoj polovini 19. veka. Bavio se proizvodnjom tekstila i bio je vlasnik Štofare u Paraćinu, koja je osnovana 1870. godine. Fabrika je dobro radila, pa su njeni proizvodi bili cenjeni, kako kod nas, tako i u inostranstvu. Julius je ubedio oca da uloži svoj kapital u otvaranje rudnika u Srbiji. Tako su otvoreni rudnici kod Aleksinca i Čičevca. Minhovi su postali vlasnici rudnika u podnožju Rtnja. Prvo rudište je otvoreno daleke 1902. godine. Rudari su obavljali svoj posao uz veliku muku, a ugalj su prevozili do Paraćina volovskim kolima, sve do 1912. godine, kada je izgrađena pruga Paraćin-Zaječar.

Minhovi su bili vredni i odgovorni ljudi. Napravili su žičaru, planinsku železničku prugu, kojom su

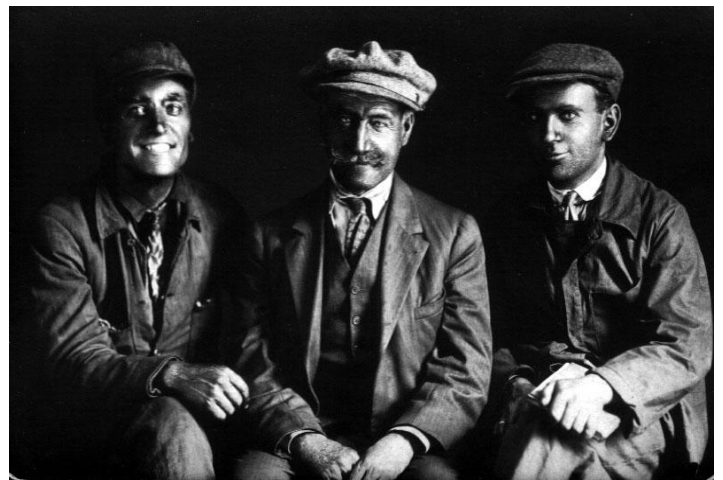
vagoneti prevozili ugalj, kao i parnu električnu centralu. Njihova je bila i separacija uglja. Takođe su raspolagali različitim radionicama. Sve u svemu, bili su dobri poslodavci i vodili su računa o svojim radnicima i čitavom naselju Rtanj.

Međutim, 1915. godine, Nemci zauzimaju rudnik, a Minhovi bivaju primorani da napuste Srbiju. Rudnik je bio u rukama Nemaca tri godine, a kada su se povlačili, uništili su mašine, ugljenokop zapalili i poplavili. Ostavili su pravu pustoš za sobom.

Minhovi su se posle oslobođenja Srbije, 1918. godine, vratili na Rtanj. Nije im bilo lako. Sve što su stvarali godinama, bilo je uništeno. Međutim, uz ogroman rad i trud, rudnik je povratio stari sjaj. Kameni ugalj je bio odličnog kvaliteta i vlasnici su bili zadovoljni. Rađena su i nova istraživanja ležišta uglja.

Kada se razboleo, Samuilo Minh je otišao na lečenje u Beč, gde 1919. godine umire u jednom sanatorijumu. Julius, kao najstariji Samuilov sin, preuzima upravljanje rudnikom. Pomažu mu u tome braća Adolf i Aleksandar.

Rudnik je dobro radio, a stručni kadar je dovođen sa svih strana. Rtanj je tako postao dom mnogih Nemaca, Mađara, Čeha, Austrijanaca, Slovenaca, koji su bili inženjeri, geometri, rudari...Neki i danas žive tamo, prisećajući se tih lepih dana... Naišla sam na podatak da je 1923. godine u rudniku radilo 550 radnika i 15 činovnika i nadzornika. Bilo mi je teško da zamislim toliki broj ljudi, kada danas naselje ima stotinak meštana i pedesetak izbeglica.

Julius Minh sa saradnicima

Porodica Minh je brinula o svojim radnicima i o njihovim porodicama. Gradili su im stanove, a nameštaj su im pravili u sopstvenoj stolarskoj radionici, bez ikakve nadoknade. Otvorili su ambulantu, prodavnicu prehrambenih proizvoda i pekaru. Brinuli su Minhovi i o kulturnom životu

svojih radnika, pa su u okviru Sokolskog doma, otvorili i bioskop. Šta bi današnji meštani dali, da imaju bioskop u naselju....

Tih godina, Rtanj je bio veselo i živo mesto, sa puno stanovnika, a samim tim i puno dece. Zbog toga je porodica Minh, na Gretinu inicijativu, 1922. godine otvorila prvu privatnu školu u tom kraju. Minhovi su stipendirali dobre učenike i pomagali i okolnim školama. Zvonik u školskom dvorištu u llinu i danas postoji i kao da želi da posvedoči o dobroti i darežljivosti te porodice. Postoje podaci, da je naselje Rtanj 1929. godine imalo 2000 stanovnika. Greta je za svaki praznik darivala decu iz naselja bogatim poklonima.

Minhovi su bili zaljubljenici u prirodu. Imali su veliki park, kojim su često šetali, kako sami, tako i sa prijateljima. Park je brojao oko 150 vrsta drveća i ukrasnog šiblja iz čitavog sveta. Greta je volela da putuje i uvek bi sa putovanja donosila i po neku novu biljku. Često je sedela na klupi ispred Rozarijuma i gledala brojne vagone kako prevoze ugalj. Dakle, ispod onog mosta, čiju svrhu nisam mogla da otkrijem, prolazio je simpatični vozić „Čira“...

Svi su voleli i cenili gazdaricu Gretu. Baštovan je, specijalno za nju, kalemio tzv. Crnu ružu. Gretino omiljeno mesto, bio je Rozarijum, koji je bio obrastao ružama i okružen raznim cvećem. Tamo je pronalazila svoj mir i „lečila „ svoje tužno srce, zbog nemogućnosti da postane majka. Greta je imala i veoma lepu staklenu baštu. I, taman kada sam pomislila kako ova priča prosto, ne može da ima tužan kraj, pokojni čika Rudi, koji je voleo da dolazi kod mene na kafu i razgovor, ispričao mi je nešto strašno....

Naime, Julius Minh je iz nekog razloga izvršio samoubistvo 1931. godine u svom stanu, u Beogradu. Neki su govorili da je to učinio, zato što su tadašnje vlasti zaplenile na Dunavu velike količine stočne hrane, koju je obećao seljacima. Drugi pak, kažu, da se sve to dešavalo pod nerazjašnjenim okolnostima.

Greta je tako ostala bez svoje velike ljubavi. Odlučila je da u znak sećanja na svog supruga izgradi crkvicu – kapelu, na samom vrhu Rtnja. To nije bilo jednostavno. Vrh Rtnja – Šiljak, se nalazi na 1565m nadmorske visine. Zbog toga je morala da angažuje brojne radnike, kažu čak 1000 njih, koji su na magarcima prenosili kamenje do vrha. Znala je Greta da to neće biti lak posao, ali je bila uporna u svojoj nameri, da podigne svojevrstan simbol ljubavi i poštovanja prema Juliusu, i uspela je u tome. Crkva je osveštana 1936. godine. Greta je mogla iz svog parka, da vidi crkvu i na taj način je i dalje bila „u vezi“ sa svojom velikom ljubavi... Na žalost, od crkvice su ostala samo dva zida. Lovci na zlato su je minirali, ako sam dobila prave

podatke, 1969. godine. Danas mnogi planinari i rekreativci obilaze crkvu, pokušavajući da zamisle, kako je nekada izgledala.

Juliusova smrt je mnogo toga promenila. Greta je morala da preuzme rukovođenje rudnikom. U tome su joj puno pomagali Adolf i Aleksandar, Juliusova braća.

Tužna je sudbina Samuilove dece... Adolf je takođe izvršio samoubistvo. Videvši agente Gestapoa, on je popio pilulu i okončao život u garaži svoga stana u Beogradu, početkom 1941. godine. Brat Adolfov i Juliusov, Aleksandar, preživeo je rat, ali samo zahvaljujući tome, što je krio svoje jevrejsko poreklo. Živeo je u Beogradu, gde je i umro 1977. godine.

Gospođa Greta je morala 1941. godine da se skloni od Nemaca i napusti svoju vilu i rudnik. O njoj se brinula porodica Radenković iz llina, malog sela u podnožju Rtnja. Rudnik je odmah preuzeo inženjer Julius Holik, čovek koji je u vreme Juliusa Minha bio direktor rudnika. Kasnije se otkrilo, da je Holik bio agent Gestapoa. Izdao je porodicu Minh. Zahvaljujući njegovoj dojadi, Nemci su 1941. godine, streljali Alfreda Hermana, sestrića Juliusa Minha. Holik je bio ubeđen da će rudnik postati njegov, ali su mu partizani pokvarili plan. Alfred Holik je streljan.

Tako su Minhovi, nakon 40 godina, zauvek otišli sa Rtnja, ostavivši sve svoje bogatstvo. Greta je umrla 1947. godine u llinu. Porodica Radenković tvrdi, da je preminula u njihovoj kući. Duga verzija, koju sam tek pre dva dana čula je da je Greta umrla u Boljevcu u bolnici 1952. godine i da je bila tamo sahranjena, a da je kasnije Aleksandar preneo njene ostatke u Beograd. Danas Greta počiva pored svog supruga Juliusa.

REZULTATI 55. NAGRADNOG KONKURSA SJOS ZA 2011. godinu

Žiri u sastavu: akademik Predrag Palavestra, književnik prof. Filip David i prof. dr Milan Ristović, konstatovao je da je na 55. Nagradni konkurs SJOS prispelo 38 radova. Po pregledu prispelih radova žiri se jednoglasno odlučio da dodeli sledeće nagrade:

I Nagradu „Ženi Lebl“ – za rad „ISELJAVANJE JUGOSLOVENSkih JEVREJA U IZRAEL 1948/49“ – šifra „R.Gašović“, autor **Milan Radovanović, Kraljevo**
II Nagrada - za rad „KAKO SU SE SPASILI“ – šifra „Svedoci“, autor **Jaša Almuli, London**
III Nagrada – za rad „PRIČA NA a ŽICI“ – šifra „Lea“, autor **Aleksandra Đuričić, Beograd**

Žiri je takođe odlučio da za arhivu Jevrejskog istorijskog muzeja predloži otkup sledećih radova:

1. rad „JEVREJI NA KOSOVU I METOHIJI 1804-1918“ – šifra „Šlomo“, autor **Miloš Damjanović, Kosovska Mitrovica**
2. rad „FELIKS MILEKER I ISTORIJA JEVREJA U BANATU“ – šifra „Banat“, autor **Nikola Račić, Vršac**

Miriam Steiner Aviezer, književnik, publicista i jevrejski javni radnik, živjela je uglavnom u Sloveniji studirala uporednu književnost na Univerzitetu u Ljubljani gde je započeta njena književna karijera. Prvo kao specijalni dopisnik ljubljanskog Dela, te objavljivanjem kratkih priča i romana VOJNIK SA ZLATNIM DUGMETIMA. Taj roman koji opisuje Holokaust, gledan dečjim očima, objavljen je kasnije na hjebrejskom i engleskom uvršćen je, jedno vreme, u obaveznu lektiru u gimnazijama u Izraelu i Kanadi. U tadašnjoj Jugoslaviji Miriam drži predavanja o Holokaustu u školama, vojnim bazama, seminarima. Došavši u Izrael kao ola hadaša među osnivačima je Philip Lown Community Center

u Jerusalemu, gde radi 10 godina, unosi mnoge novine, naročito za hendikepiranu decu.

Od 1983. godine radi u memorijalnoj ustanovi Jad Vašem, najprije uz g. Cvi Lokera, urednika enciklopedije jevrejskih zajednica Jugoslavije, intervjuiše preživjele holokausta, kompjuterski obrađuje dokumentaciju prikupljenu iz arhiva bivše Jugoslavije, piše o Pravednicima iz svih područja Jugoslavije i Albanije za enciklopediju pravednika u izdanju Jad Vašema, član je Komisije za priznavanje pravednika.

Godine 2008. Miriam je u izdanju Novi Liber iz Zagreba izdala knjigu HRVATSKI PRAVEDNICI. Iz ove knjigu objavljujemo priču o braći Dolinar.

MIRIAM STEINER AVIEZER

BRAČA DOLINAR

Ime Žarka Dolinara i danas je poznato širokoj javnosti. Rođeni Koprivničanin imao je samo 19 godina kada je 1939. na Svjetskom prvenstvu u stolnom tenisu u Kairu osvojio treće mjesto u pojedinačnom natjecanju a drugo u momčadskom. Kod kuće je dočekan s oduševljenjem. Najednom je postao slavan. O njemu su pisale sve novine.

Žarko je postao toliko popularan da je gdjekad i na ulici morao dijeliti autograme. Svagdje je bio dobrodošao gost, ne samo zato što je bio poznati sportaš već i zbog svoje komunikativne naravi. Stoga nije čudo da se redovito dopisivao s mnogim tada u svijetu slavnim sportašima. To će se u vremenima koja su bila na pomolu pokazati spasonosnim za neke druge ljude.

Uoči rata Žarko je radio kao trener na više mjesta. Jedno je bilo i stolnoteniski klub "Makabi "u okviru zagrebačke Židovske općine. Vrlo brzo uspostavio je prisan odnos s igračima. Kad su se 1941. mladići iz tog kluba našli u opasnosti, iskoristio je

svoju popularnost i odlazio u redarstvo kako bi za kojega od njih, prikazujući ga kao svoga prijatelja, dobio propusnicu, navodeći pritom hrvatsko ime. Potom bi, onome za koga je propusnicu nabavio, pribavio i dokumente na navedeno ime. Budući da se to pokazalo uspješnim, počeo je sve češće posjećivati redarstvo i svaki bi put odlazeći napunio džepove praznim formularima s pečatom, u koje su se poslije upisivali novi podaci njegovih štićenika. Ubrzo se među židovskom omladinom pročulo da trener Dolinar može nabaviti propusnice pa su mu se za pomoć počelo obraćati sve više ljudi. Zato je sa bratom Borisom u podrumu kuće u Primorskoj ulici uredio radionicu gdje su njih dvojica vrlo vješto izrađivali lažne dokumente. Boris je izrađivao pečate, za što su mu se korisnim pokazala zaglavlja pisama raznih sportskih društava u zemlji i svijetu s kojima se Žarko dopisivao. O toj aktivnosti svjedoči Geza Geršon Apfel, koji je 1948. došao u Izrael, a u Zagrebu je, dok je još u njemu živio, bio poznat kao karikaturista i između ostaloga radio je i u listu Kerempuh. "U teškima danima poslije ulaska njemačke vojske i dolaskom ustaša na vlast 1941. godine", piše Apfel "započela je hajka na Židove. Objavljeno je bilo da se moramo registrirati na policiji i obavezno nositi žute židovske oznake. U tim sudbonosnim danima, sreo sam Žarka Dolinara, vrlo popularnog športaša, koga sam upoznao za vrijeme njegovih čestih nastupa u Makabiju i imao čast da mi je postao trener. On mi je preporučio da se hitno sklonim iz Zagreba i, ako to želim, još isti dan će mi nabaviti njemački Passierschein, objavu, propusnicu. Pozvao me je da dođem do njega u Primorsku ulicu, gdje mi je u dogovoreno vrijeme predao žigosanu, potpisanu njemačku propusnicu koja je značila život."

Takva aktivnost nije mogla proći nezapaženo. Ustaše su načule šta braća Dolinar čine, tj. da pomažu Židovima. Nisu se usudili udariti izravno na popularnog sportaša pa su uhitili njegova oca Jakova i smijenili ga s položaja suca. Braća Dolinar uzvratila su na to još većim angažmanom. U svoju tajnu djelatnost uključili su i majku. Pokazali su zavidnu maštovitost u kreiranju svih mogućih propusnica i popratnih pisama, koja su sva nosila zaglavlje od sportskih organizacija.

Jad Vašem dobio je više svjedočanstva o njima. Jedno je ono gospodina Steina koji danas živi u Rimu: "U kući braće Dolinar u Primorskoj 4 bilo je tada utočište mnogih progonjenih dobrovoljaca Slovenaca i Židova. Gospodin Žarko mi je sredinom juna 1941, izradio specijalnu legitimaciju sportskog saveza TT s mojim imenom i putnim nalogom za odlazak u Sušak, nastup u

Splitu i nastavak školovanja. Isto je opremio braću Mirosavljević, Zorana i Miloša i Milana Kabilja s nekim njemačkim pozivima i originalnim žigovima berlinske centrale olimpijskog Komiteta i saveza TT tj. Table Tennis Club.

Braća Dolinar nisu ljudima pomagali samo izradom lažnih dokumenata već i na druge načine. Ruth Dajč Perl svjedoči da su njezinu bratu Gustavu, zvanom Benda, s kojim su osnovali stolnoteniski klub u Bjelovaru, pomogli pobjeći iz zatvora a zatim ga skrivali u svojoj kući do njegova odlaska u partizane, gdje je nažalost poginuo, te dodaje; "Naročito veliku zahvalnost mogu izraziti gospodinu dr Žarku Dolinaru što je osnovao memorijalni stonoteniski turnir u Bjelovaru na uspomenu mom pokojnom bratu, kojemu su sportski uspjesi kao i sve druge zasluge omalovažavane zato što je bio Židov." Ništa manje hrabro ponijeli su se kad je trebalo spasiti poznanicu iz kluba Makabi, Žuži Jelinek, rođenu Ferber i njezine roditelje Izidora i Ružu. Jednog dana, sredinom lipnja 1941, Žuži je sva usplahirena došla Dolinarovima i rekla im da mora spasiti stare gluhonijeme roditelje. Tog dana u stan su im došli ustaše i tražili da stan smjesta napuste i prijave se na sabirno mjesto. Kako je Žuži vodila vlastiti modni salon, zamolila ih je neka joj daju malo vremena da prije odlaska isplati sve svoje krojačice i druge radnike, koji su svi Hrvati. Dali su joj jedan dan.

Žarko je odmah sa Žuži pošao u njezin stan i doveo roditelje k sebi. Dok se njegova majka brinula za dvoje staraca, dva su brata izrađivala propusnice za njih i Žuži. Bilo je jasno da Žuži s roditeljima mora što prije napustiti Zagreb. Ali kako se radilo o starim i gluhonijemim ljudima Žarko je odlučio da i on s njima krene na put u Sušak.

On i elegantna mlada žena, koju je predstavljao kao zaručnicu, te njezini roditelji ušli su u kupe prvog razreda i na kraju sretno stigli na odredište. Ondje im je Žarko pomogao da nađu stan i dobiju dozvolu boravka pa se tek onda vratio u Zagreb da s bratom i majkom nastavi spašavati progonjene ljude. Žuži je poslije pokušala spasiti i svoju braću, devetnaestogodišnjeg Aleksandra i tek nešto malo starijeg Ivana, ali u tome nije uspjela.

Žarko je dugo i uspješno igrao stolni tenis. Na svjetskim prvenstvima osvojio je Zlatnu medalju 1954, u paru sa Subotičanom Vilimom Harangozom i još četiri srebrne i tri brončane. Poslije rata je završio studij veterine i počeo se baviti znanošću. Znanstvenim radom nastavio se baviti u Baselu, kamo je otišao početkom šezdesetih godina i gdje je postao sveučilišni profesor. Objavio je brojne članke, knjige i udžbenike. Uživao je velik ugled i u Švicarskoj i u

Hrvatskoj, kamo je često navraćao. Godine 2002. dodijeljena mu je državna nagrada za sport "Franjo Bucar". Žarko Dolinar umro je u Baselu 2003 godine u 83. Godini života.

Boris Dolinar diplomirao je na Pravnom fakultetu u Zagrebu, gdje je i doktorirao 1947. godine. Posljednih deset godina uspješne pravničke karijere proveo je kao sudac Vrhovnog suda Hrvatske. Nakon što su on i brat Žarko 1937. godine postali stolnoteniski državni prvaci u parovima, počeo se baviti i razvojem stolnog tenisa, tako da je 1950. postao i prvi predsjednik Stolnoteniskog saveza Hrvatske. Boris Dolinar umro je u Zagrebu 1992. godine u dobi od 73. godine.

Na inicijativu skupine preživelih proglašeni su Boris i Žarko Dolinar 1993. godine Pravednicima među narodima

Udruga sportskih novinara je prof. dr. Žarka Dolinara proglasila za Hrvatskog Sportaša stoljeća

IZ RAZGOVORA I. IVIĆA SA Ž. DOLINAROM 2002. godine u Baselu
Nastupali ste za NDH, ali niste bili pobornik ustaštva?

Točno. Sjećam se kako se tada živjelo u Zagrebu; Zrinjevac s glazbom, plesovi po gradu, a onda odjednom 10. travanj, 32. divizija.... Odjednom smo postali svjesni da je Marko Srbin, a Max Židov... To je bio veliki udarac.

Dobili ste i Yad Washem odlikovanje, Pravednik među narodima, najveće izraelsko odlikovanje za Nežidova. Čime ste to zavrijedili?

Da, to je rijetko, ali meni najčasnije odlikovanje, jer se radilo o direktnom pomaganju, spašavanju ljudskih života. Već 1938. doživio sam "Kristallnacht" tj. paljenje i rušenje 174 Božjih hramova tj. sinagoga po Njemačkoj i hapšenje uz deportaciju ca. 35.000 nedužnih Židova svih profesija. Nadalje smo gledali godinama transporte vlakova Židova za Palestinu. Ulaskom Hitlerovih trupa - 32 SS-divizije u Zagreb i novom vlašću doživjeli smo totalne promjene...

IVO ANDRIĆ

KNJIŽEVNIK, NOBELOVAC

piše Milan Fogel

Ko kaže da Jugoslovenstva više nema? Mediji u svim bivšim jugoslovenskim republikama, tokom meseca oktobra, obeležili su pola veka od kada je jedini književnik sa ovih prostora dobio Nobelovu nagradu. Razlika je samo u tome što je Ivo Andrić onda bio jugoslovenski pisac, a danas tri bivše Yu republike, nezavisne države, tvrde da je baš njihov pisac dobio ovo visoko priznanje (jedna bi trebalo da je u pravu, a one druge dve se, valjda, kite tuđim perjem). Ostalim novostvorenim državama, ostaje samo da navijaju kome će pripasti ovaj veliki humanista i čovek koji je na međunarodnoj kulturnoj sceni osvetlao obraz bivše Jugoslavije.

Pa kome pripada Ivo Andrić? Andrić je rođen u Dolcu kod Travnika, danas Bosna i Hercegovina, a u vreme kada je rođen 1892, bila je to Austrougarska monarhija, kršten je po rimo-katoličkom obredu, što bi moglo da asocira na hrvatsko poreklo. Izjašnjavao se kao Srbin, bio je član Srpske akademije nauka i veći deo života proveo je u Beogradu, gde je i sahranjen.

Osim ovih suvoparnih činjenica, čini mi se da je najvažnije kako se on osećao, jer to bi i danas trebalo da bude osnovno ljudsko pravo, da se čovek izjasni onako kako želi (a ne da zavisi od rabinata da li će mu priznati jevrejsko poreklo). Ali, izgleda da ni u državama nastalim iz bivše Jugoslavije nije bolja situacija. Nije Ivo Andrić taj koji će odrediti kojoj nacionalnosti pripada, bar tako izgleda kada čitamo o sporu između država, o borbi u kojoj će pobednik prigrabiti nobelovca za sebe. Kada bi se bez nacionalističkog naboja pogledala realno situacija Andrić bi bio, ono što jedino može biti, Jugosloven. U stvari, možda zato tu borbu baš treba pozdraviti, jer to znači da je u pitanju borba oko nekog ko to i zaslužuje, 'ali ne manje i oko nečega što je on smatrao zaslužnim' (Dina Katan), za nekog ko, verovatno, bez obzira na pobednika, pripada svima.

Žaneta – Đukić Perišić, povodom obeležavanja pola veka od kada je Ivo Andrić dobio Nobelovu nagradu za književnost, kaže: „U najvećem broju slučajeva Ivo Andrić je postupao čestito i časno i sve one priče koje ga karakterišu kao čoveka bez morala zapravo dolaze iz neke druge, a ne književne kuhinje. Andrić je polivalentna pojava u nacionalnom i književnom smislu. Na jednom mestu, kada pisac Miloš Crnjanski piše pismo Andriću 1939. godine, kaže mu: 'Hteo sam da Vam čestitam Božić, ali setio sam se da ste Vi katolik pa vidim da sam zakasnio. U stvari mogu

da Vam kažem, Vi ste više od svih nas i Srbin i Hrvat, i jedno i drugo zajedno'. Andrić je sebe smatrao delom integralnog jugoslovenskog i književnog prostora“, rekla je Đukić-Perišić.

*Ivo Andrić u Travniku 1972. –
fotos iz Travničkog muzeja*

Ona je takođe podsetila i na Andrićevo dopisivanje sa hrvatskim piscem Mihovilom Kombolom kada je tražio od Andrića 1933. godine da se njegove pripovetke objave u Antologiji novije hrvatske pripovetke. „Andrić je to odbio uz reči da ne može, dakle, bivši mladobosanac, koji još uvek veruje u ideju jugoslovenstva, dozvoliti da se njegove priče objave u antologiji zbog toga što smatra da se troplemeni narod ne sme deliti.“

Sa sličnim mišljenjem se oglašava i naša Dina Katan Bencion, koja je prevela na hebrejski neka od najznačajnijih Andrićevih dela: Jevrejske priče, Travničku hroniku, Gospođicu, a u štampi se nalazi novi prevod Na Drini ćuprije. „U svom književnom opusu, Andrić“, kaže Dina Katan, „na realističan način, između ostalih, opisuje i život Jevreja za vreme turske vladavine. Osim toga, Andrić je često okrivljen da je pisao protiv Muslimana (u vezi s turskom okupacijom) i shvaćen je kao pisac koji je islam prikazao negativno. To - slično kao i borba oko "svojtanja" - potpuno je krivo shvatanje. Dosta je pročitati **Travničku hroniku** (kao na primjer lik kantardija i drugih likova muslimana), ili lik Alihođe iz romana **Na Drini ćuprija**, da čovjek shvati kako je taj veliki pisac opisao ljude raznolikog porijekla i razne vjere - u svoj svojoj ljudskoj dimenziji, načinu razmišljanja, osjećanja i ponašanja, koji su uvijek intimno povezani sa lokalnim ambijentom, ali i sa univerzalnom dramom borbe za život i za integritet svoga bića“.

Ako bismo pokušali, posle svega, da odredimo Andrićevo nacionalnost, prema mišljenju onih koji pre svega cene njegovo delo, onda se on doživljava kao jugoslovenski pisac, ono što i jeste bio kada je dobio ovo visoko priznanje.